

DELOVNI PROGRAM KOMUNISTOV

Tovarniški komite je sprejel svoj program dela za prvo polovico leta

Redne letne konference OO ZK in delovni sestanek komunistov o aktualnih problemih so kritično ocenili dosedanje delo komunistov Litostroja in istočasno načelno nakazali smernice za nadaljnje delo. To mora zajeti osnovne probleme, ki jim je treba posvetiti največjo skrb.

ORGANIZIRANO DELO

Med te probleme sodi v Litostroju še vedno neučinkovito rešen problem organiziranja delovanja komunistov. Pomanjkanje enotno oblikovanih stališč vseh komunistov in enotnega nastopanja povsod, kjer delujejo kot družbeno aktivni činitelji, hromi akcije komunistov in dovoljuje negativne pojave, ki jih je sedaj, ob nastopu zelo intenzivnih družbenih sprememb, zelo veliko. Izrazito je pomanjkanje vsestranskega in studioznega analiziranja gospodarskih in organizacijskih problemov podjetja s pravih političnih osnov. Zaradi nepoznavanja načina in vsebine delovanja komunistov so zelo pogosti primeri nepravilnega vključevanja komunistov v reševanje aktualnih problemov, ki pod vplivom starih pojmovanj o delovanju posegajo v kompetence samoupravnih organov. Komunisti Litostroja smo že večkrat ugotavljali, da je obveščenost nas samih, kot tudi ostalih članov kolektiva, eden izmed aktualnih in zelo pomembnih problemov znotraj naše delovne organizacije. Samo dovolj in pravilno informiran član je lahko aktiven in uspešen pri svojem delu.

Sistem družbenega samoupravljanja, postavljen na pravilna politična načela, je največje jamstvo za uspešno reševanje pereče problematike gospodarjenja in aktiviranje širokega kroga tistih, katerim so dobri poslovni rezultati osnovni cilj. V samoupravnem mehanizmu naše delovne organizacije je še zelo veliko slabosti, ki hromijo iniciativo delavcev. Pomanjkanje pravic odločanja o sredstvih gospodarjenja pri ODS, formalistične in preveč načelne razprave, težnje za centraliziranim reševanjem specifičnih problemov in podobno so le nekatere pomanjkljivosti v samoupravljanju, ki jih bo treba v najkrajšem času urediti.

AKTIVI KOMUNISTOV

TK ZK bo organiziral specialne aktivne komunistov in članov komiteja ter drugih članov ZK za proučevanje specifičnih problemov. Sestava aktivov bo taka, da bo kar najbolj zagotovila zainteresiranost aktiva za obravnavanje aktualne problematike. Sodelovanje komunistov, ki se s to problematiko ukvarjajo pri vsakdanjem delu, pa naj omogoči čim popolnejše in pravilno oblikovanje stališč, ki bodo osnova za konkretno razpravo v komiteju.

Aktivni bodo obravnavali predvsem tale podrobna vprašanja:

1. Proučevanje uspešnosti dela samoupravnih organov, njihova krepitev z decentralizacijo pristojnosti in povečanje materialne baze odločanja.

2. Preučitev delitvenih razmerij in načel ter oblikovanje preciznih stališč o problemu delitve.

3. Preučitev problema organizacije podjetja, in to s tehle vidikov:

- z vidika političnih posledic neurejene organizacije podjetja,
- z vidika konceptov organizacijskega razvoja podjetja,
- z vidika notranjih odnosov v podjetju,
- z vidika funkcionalnosti obstoječih služb in podobno.

4. Analiza dela OO ZK v 1965. letu s stališča:

- aktivnosti posameznih OO,
- vzrokov za slabo aktivnost OO,
- uspešnosti sodelovanja TK z OO ZK za zagotovitev enotnosti nastopanja in idejnih stališč,

- vsebine dela OO ZK in načinov vključevanja v aktualno problematiko,
- izbire ustrežnejših oblik koordiniranega dela in akcij.

5. Analiza osnovnih značilnosti delovanja in vpliva družbeno političnih organizacij v kolektivu.

6. Preučitev problematike obveščanja v kolektivu.

- Posledice zaradi neobveščenosti ali slabe obveščenosti za politično stanje v kolektivu,
- slabosti sedanjih oblik obveščanja,
- ukrepi za učinkovitejši način obveščanja itd.

7. Vprašanja reelekcije vodilnega osebja na delovnih mestih.

8. Preučevanje aktualnih problemov s specifično tematiko, kot so regresiranje dopustov, prevozi delavcev, stanovanjska problematika itd.

9. Izvedba posebne ankete o delu komunistov.

Razen nakazanih problemov, na katere se bo nanašalo delo komiteja v I. polletju, bo komite obravnaval vse tekoče politične probleme, ki sodijo v njegov delokrog. Po gornjih sklepih je TK iz svojih vrst zbral nosilce zadolžitve in rokavno izdelal svoj program dela. Pri tem je treba opozoriti, da so nekatere probleme že začeli reševati (delitvena politika podjetja, organizacija in podobno). Nujno je, da komunisti čimprej oblikujejo svoja stališča, ki bodo v pomoč tudi tistim komunistom, ki se po službeni dolžnosti ukvarjajo s temi problemi. Hkrati naj se prepreči večkratnost razprav in dela na tem področju. Program dela TK je sestavljen tako, da bi načelno nakazali osnovne probleme, ki jih bo komite reševal in oblikoval, da bi zagotovili čim večji uspeh pri tem delu. Tu le delno nakazana stališča, po katerih je potrebno posamezne probleme analizirati, naj bi bila napotek za predlagani način dela.

Oddih na Soriški planini nas kliče

Pogled na Fieso

BOMO LETOVALI - DA ALI NE?

Odgovarja Vinko Kožuh, vodja družbenega standarda v kadrovskem sektorju.

Reforma, reforma. To je bil dogodek lanskega leta. Burja, ki se je pripravljala celo pomlad in ki nas je zajela 26. julija, sredi poletja. Poklicali so jo, da bi pometla ves prah administrativne preteklosti, prevedrila gospodarsko ozračje. Šibke in slabotne vejice naj bi odpadle, močna drevesa pa naj bi zdržala hudi piš in potem samo še krepkeje pognala.

V prihodnosti naj bi prinesla boljši standard, toda v sedanjosti zahteva ožjo luknjo v pasu, odpovedi in treznost. In zaradi te ostre burje v gospodarstvu je marsikoga zazeblo — v žep.

Posledice čutimo na vsakem koraku. Razni regresni gredo v pokoj in na pokopališče. Navajajo nas, da živimo od tistega, kar imamo, in nič več od tistega, kar bomo (morda) imeli. Tako kot v tisti podeželski gostilni, kjer piše: Na up dajemo samo osebam, ki so stare vsaj 80 let in če pridejo v spremstvu svojih starih staršev.

Senca reforme lega tudi na naš počitniški standard. Kako bo, kaj bo, koliko bo, zakaj ne bo?

Vprašajmo kar človeka, ki pri nas odgovarja za družbeni standard, to je Vinka Kožuha.

Ali je res, da boste sedaj počitniške domove prodali? Ni res. Ne bomo jih. Pa poglejmo najprej, kaj je sploh naše. Last našega kolektiva je počitniški dom v Fiesi s skupno 120 ležišči (v stari stavbi, v novem paviljonu in v vikend hišah) in Litostrojska koča na Soriški planini s 70 ležišči.

V Trpnju ni nič našega. Sobe smo morali najemati in plačevati za vsako ležišče po 400 din dnevno za vso sezono, brez ozira na zasedenost. Tudi dom v Mošeniški Dragi imamo samo v najemu.

Če bi torej sedaj obupavali in domove prodajali, bi potem pač dolgo čakali, kdaj bomo lahko prišli spet do novih.

In ob tej situaciji, ko ljudje večkrat nimajo niti za spiti, je pač nevarnost, da bodo domovi ostali prazni poleti?!

Upam, da ne. Ne smejo ostati prazni. Letovanju v Trpnju se bomo morali verjetno pač odpovedati, saj bo malokdo lahko plačal polno ceno prevoza do tja. Vendar bodo kapacitete drugih domov še naprej stale prvenstveno na razpolago članom našega delovnega kolektiva in njihovim ožjim znancem.

Teoretično ali praktično? Načelno, ali zares?

Kakor želite. Po dosedanjih izkušnjah in splošnih vtisih sodimo, da bo letos zanimanje za letovanje v domovih znatno manjše. Veliko pa je seveda odvisno od stopnje regresa, ki ga bo za ta namen lahko odobril CDS, če se bo mogel odločiti za tako obliko dotacije.

Kakšna pa bo sploh cena za dnevni penzion?

Danes je težko popolnoma zanesljivo napovedati ceno. Verjetno se bo gibala okrog 25 novih dinarjev.

Ob taki ceni, in če ne bo regresa, bodo pa vendar domovi ostali prazni?!

Sva spet pri tistem: ne bodo in ne smejo. Ker se bodo naši sodelavci po vsej verjetnosti precej manj zanimali za letovanja v domovih, smo s podjetjem Kompas sklenili načelen dogovor za pogodbeno oddajo 48 ležišč v Fiesi. Prihajali bodo menda gostje iz Belgije, ali Nizozemske ali Švedske. Cena je nam ugodna in pogodba velja za vso sezono. Od tega aranžmaja pričakujemo določen dohodek, ki lahko vpliva na znižanje cene za penzijske usluge domačih ljudi.

Kakšni so vaši skriti in pravi nameni?

Skriti nameni so botri skritih rezerv. Nimamo jih. Naša iskrena želja in trden namen pa je, da v tem prehodnem težkem obdobju zadržimo, kar smo zgradili in da počakamo pripravljeni novih časov, ko naj reforma obrodi obljubljene sadove. Kratkoviden bi bil tisti, ki bi pozimi prodajal kopalne hlače, ker bi mislil, da nikoli več ne bo poletja. Tudi našemu gospodarstvu mora zasijati pomlad in za njim bo prišlo poletje.

M. H.

PRESEŽEK V HE PERUČICI

HE Peručica je lani ne glede na poškodovane turbine in nekatere druge tehnične pomanjkljivosti uspela, da proizvede 771 milijonov kilovatnih ur energije, kar je za 20 milijonov več, kot jih je bilo planiranih. Plan za letoš predvideva lanskeoletno proizvodnjo, saj elektrarna še vedno dela z zmanjšano kapaciteto. Strokovnjaki zagotavljajo, da bodo okvare na turbine odstranjene najkasneje do konca drugega četletja. To bo začasna rešitev, dokler se ne nabavijo novi turbinski tekači.

(»Privredni pregled«, Beograd, 31. 1. 1966.)

STROŠKI DJERDAPA

Izgradnja velikega hidroenergetskega sistema na Donavi v Železnih vratih bo terjala približno 400 milijonov dolarjev stroškov. Polovico teh stroškov naj bi nosila Romunija, polovico pa Jugoslavija. Gradnja sistema naj bi bila končana do leta 1971; obe državi bosta vložili v to delo povprečno vsaka po 30 milijard dinarjev. Razen nekaj tujih podjetij bodo v gradnji tega sistema sodelovali tudi »Rade Končar« iz Zagreba, »Jugoturbina« iz Karlovca, »Metalna« iz Maribora in »Litostroj« iz Ljubljane.

ZA STROGO DELITEV PO DELU

Problematika celotnega sistema delitve v podjetju je zelo važna in za naše podjetje značilna. Težak finančni položaj podjetja v preteklih letih je narekoval različne delne rešitve v problematiki nagrajevanja, kar je imelo za posledico nastajanje anarhičnih pojavov v politiki delitve in nagrajevanja. Zato je nujno, da brž postavimo osnovna načela delitve po delu in jih izpopolnjujemo po vnaprej določenih zamislih, da bi preprečili vsakoletna in samovoljna spreminjanja.

Organiziranost podjetja in problematika planiranja so prav tako zelo aktualni problemi, pri čemer so komunisti dolžni izoblikovati jasne in enotne politične koncepte ter se boriti za njih do-

Sklepi delovnega sestanka komunistov

PO PREDLOGU GRUPE KOMUNISTOV, KI JE BILA IZVOLJENA NA DELOVNEM SESTANKU 23. DECEMBRA 1965, JE TK ZK LITOSTROJ SPREJEL SKLEPE, KI JIH JE POSREDOVAL VSEM OSNOVNIM ORGANIZACIJAM KOT DELOVNO OBVEZO ZA SLEHERNEGA ČLANA KOMUNISTA.

Sprejeti zaključki so:

1. Nadaljevali je treba z bolj načrtnim in doslednim uresničevanjem političnega programa ZK Litostroj.

Ta program vsebuje tele osnovne probleme:

A) Dolgoročno programiranje in planiranje proizvodnje kot osnova uspešnega angažiranja vsega kolektiva za postavljene cilje, in sicer:

- zagotovitev jasne osnove našega plana za obdobje do leta 1970 in z njim povezanih letnih planov in programov ter investicijske politike;
- skladen in programski razvoj vseh naših dejavnosti;
- večja orientacija na izvoz;
- skrajševanje dobavnih rokov in boljša kvaliteta izdelkov;
- tesnejše sodelovanje s sorodnimi kolektivi zaradi uspešnejšega skupnega nastopanja na zunanjih tržiščih;
- programsko razvijanje samoupravnih organov.

B) Modernizacija proizvodnje ob večanju produktivnosti in nagrajevanje po delu, kar je povezano:

- z boljšo pripravo in organizacijo dela;
- z doslednim uvajanjem standardizacije in tipizacije delov;
- s formiranjem in ustrezno zasedbo organizacijskega oddelka;
- s krepitvijo plansko-terminalske operative;
- s študijem in uvajanjem skupinske tehnologije;
- z utrjevanjem statistične kontrole kvalitete;
- s pravočasnimi in popolnejšimi ekonomskimi analizami;
- z ureditvijo odnosov s Turboinštitutom in večjim povezovanjem z ostalimi inštituti in z univerzo;
- z delitvijo OD po vložnem delu in doseženem uspehu namesto sedanje delitve po plačilnih razredih;

C) Kadrovska politika in izobraževanje naj z dolgoročnim in letnimi plani in programi zagotovita:

- ustrezno strokovnost delavcev na delovnih mestih;
- število zaposlenih, kot ga zahtevajo angažirane proizvodne kapacitete;
- pravočasen dotok potrebnih kadrov vseh stopenj strokovnosti;
- uresničevanje ustavnega in statutnega določila o reelekciji kadrov, tako da bosta z jamčena nemotena in uspešna proizvodnja in poslovanje.

D) Organizacijska čvrstitev ZK, kar zahteva:

- enotnejši nastop članov ZK;
- združevanje članov ZK v aktivne za določeno področje dela ali za določen problem;
- rednejše sestajanje OO ZK z dobro pripravljenim dnevnim redom in obdelanim gradivom;

- usposabljanje članov za družbeno delo in šolanje v političnih šolah za opravljanje ustreznih funkcij;

- redno sprejemanje v tisku objavljenih materialov o političnih vprašanjih in problemih.

Tovarniški komite naj s komunisti iz ustreznih služb ali področij dela analizira in podrobneje opredeli posamezne naloge iz tega programa ter s tem zagotovi, da bodo te naloge vključene v delovne programe ustreznih strokovnih služb.

2. Po omenjeni opredelitvi in analizi nalog naj se uskladijo tudi delovni programi organov družbeno političnih organizacij in organov upravljanja.
3. Komunisti Litostroja in TK so dolžni zagovarjati sistem delitve, ki bo vseboval načela dosledne delitve po rezultatih dela. Odločno je odkloniti vse poskuse urejanja problema delitve z improviziranimi in kompromisnimi rešitvami z namenom, da bi bolj ali manj zadržali nekatere značilnosti sedanjih delitvenih odnosov.

UPRAVNI ODBOR

Na 19. redni seji dne 25. I. 1966 je UO obravnaval tele zadeve:

1. Na vprašanja oziroma zahteve DS PE/S in nekaterih sindikalnih podružnic, ki so bila v zadnjem času dostavljena upravnemu odboru, bo v pismeni obliki posredovala odgovore uprava podjetja.
2. Upravni odbor je odobril po dnu 50.000.— (ND 500.—) za poslovanje tehničnemu odboru za jekleno litino in tehničnemu odboru za sivo litino pri Udruženju jugoslovanskih livnica.
3. Upravni odbor soglaša s predlaganim gostiteljstvom za strokovno posvetovanje v Litostroju, ki ga priredi Tehnični odbor jeklene litine v prvi polovici letošnjega leta.
4. Upravni odbor je zadolžil gospodarsko komisijo podjetja in tehničnega direktorja, da pričeta s postopnim reševanjem problema odprševanja v sivi in jeklo livarni.
5. Informacijo o poteku inventure 1965 je upravni odbor vzel na znanje, obenem pa zadolžil koordinacijsko komisijo, da v končnem poročilu prikaže število opravljenih nador po komisijah.
6. Delavskemu svetu podjetja posreduje v potrditev:
 - Osnutek pravilnika o delitvi dohodka kot splošnega akta za podjetje,
 - začasni sklep za ureditev načina obračunavanja in knjiženja dnevnih, povračil in nadomestil,
 - pravilnik o osebnih dohodkih na gradbišču cementarne RABAK-SUDAN,
 - predlog organizacije notranjega transporta kot prve faze dela na študiji pretoka materiala,
 - razvrstitev službe transporta kot samostojnega obrata — transportnega obrata v sklopu PE OO,
 - predlog za odobritev investicij (okoli ND 25.000.—) za izdelavo glavnega projekta novega priključka industrijskega tira Litostroja na kamniško progo,

- predlog za podaljšanje roka za predložitev zaključnega računa za leto 1965,
- zahtevo Splošne gospodarske banke za vplačilo dveh deležev kot soustanovitelja te banke, in sicer v višini din 100.000.000.— oziroma ND 1.000.000.—
- načelni pristanek upravnega odbora za pristop v Udruženje jugoslovanskih livnica v Beogradu; včlanjenje pa se izvede šele potem, ko bo poslovni interes Litostroja zadostno podan.

Delitev med podjetji in družbo

V oddaji beograjske televizije »Aktualni pogovori« je podpredsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović govoril 3. 2. 1966 o delitvi. Prvi del njegovih pojasnil se je nanašal na delitev med podjetji in družbo. V vprašanjih občanov, naslovljenih na to oddajo, je izražena tudi bojazen, da se v delitvi ni mnogo spremenilo in da skupnost morda še jemlje preveč sredstev od podjetij.

Dohodek je odvisen od faktorjev znotraj same delovne organizacije, od materialno-tehnične opremljenosti, od produktivnosti, organizacije dela v podjetju, je rekel v odgovoru Mijalko Todorović. Če ustvarja isto proizvodnjo manjše število delavcev, se bo ista masa dohodka razdelila na manjše število ljudi in posamezni osebnih dohodki bodo večji. Velikost dohodka je odvisna tudi od splošnih pogojev, od trga in cen, skratka od pogojev, v katerih poslujejo delovne organizacije. Z gospodarsko reformo so instrumenti delitve postavljeni tako, da dobiva delovna organizacija tem več, čim boljši so rezultati njenega gospodarjenja in produktivnosti.

Todorović je vzel kot izhodišče delitev v l. 1964, ko je povprečna delovna organizacija od vsakih 100 dinarjev dohodka dajala 43,9 dinarja za potrebe družbe, organizaciji pa je ostalo 56,7 din. Po oceni se je del dohodka za potrebe družbe v letu 1965 zmanjšal na 39,2 din, v letu 1966 pa naj bi se del dohodka za zadovoljevanje skupnih potreb vse družbe nadalje zmanjševal.

Mijalko Todorović je odgovoril na vprašanje državljanov, kam gre del dohodka, namenjen družbenim potrebam?

Ta del dohodka, je rekel Todorović, lahko razdelimo na štiri dele. Prvi je prispevek za vzdrževanje državne administracije od občine do federacije in za potrebe armade. Drugi del je prispevek za tiste investicije, ki gredo iz proračuna in družbenih skladov, tretji pa je prispevek k proračunu, iz katerega interveniramo v gospodarstvu (regresi in dotacije) in krijemo potrebe znanosti, kulture, prosvete in drugih družbenih služb. Četrty del pa gre za

4. Sistem delavskega samoupravljanja in oblike dela samoupravnih organov morajo komunisti vsestransko analizirati. Nujno je, da se zagotovijo resnične samoupravne pravice vsem samoupravnim organom. Pri tem je treba iz samoupravnih aktov dosledno prečistiti vse formulacije, ki le navidezno dajejo možnosti upravljanja neposrednim upravljalcem, in s tem zagotoviti odločilno vlogo samoupravnih institucij. TK mora zagotoviti posebno aktivno angažiranje komunistov za uresničitev doslednega samoupravljanja v ekonomskih enotah v okviru politike podjetja.

5. Komunisti, ki delajo v organih upravljanja, naj vplivajo na to, da bodo obravnave posameznih predlogov pripravljene z razumljivimi in dovolj zgoščenimi podatki, da bodo odločitve organov upravljanja temeljile na strokovno dobro preučeni dejstvih in predvidevanjih z upoštevanjem mnenj in stališč članov kolektiva, ki naj bodo o vsem pravočasno in dovolj informirani. Komunisti naj bodo bolj pozorni na pojave zaradi slabe informiranosti, ki nam povzročajo nezdružne odnose in politične probleme ter naj nanje učinkoviteje reagirajo.

6. Komunisti na odgovornih položajih naj se v večji meri kot doslej angažirajo za takojšnjo načrtno in dosledno reševanje organizacijskih problemov v podjetju.

7. Pri izvajanju ukrepov za zboljšanje

poslovanja podjetja v okviru dolgoročnega procesa gospodarske reforme je treba skozi nenehno politično delovanje komunistov odstranjevati pojmovanja, češ da ni potrebno intenzivno delati, in preprečevati vsako malodušje, lahkotnost in poskuse reševanja situacije podjetja z ukrepi, ki gredo na račun standarda delavcev. Take namere je nujno treba odstraniti že iz sedanjih reformskih prizadevanj.

8. Člani ZK naj se angažirajo v pripravah za reelekcijo, posebno pri oblikovanju in preverjanju ustreznosti kriterijev in meril, ki bodo uporabljeni za uresničitev tega upravnega in statutarne določila.

9. Osnovne organizacije naj pozorno spremljajo in spodbujajo koristna prizadevanja za uresničitev ukrepov organov upravljanja za gospodarsko reformo. Na podlagi delovnih rezultatov in skrbi za lastno idejno in strokovno izobraževanje naj kadruejo najprizadevnejše delavce, ki še niso člani ZK, pa izpolnjujejo vse pogoje za članstvo.

TK je glede na to, da je bilo na delovnem sestanku komunistov Litostroja nekaj konkretnih predlogov operativno strokovnega značaja, kot na primer postavitev komisije, ki naj analizira zasedenost delovnih mest v PE OO, in komisije za analiziranje poslovanja v sektorju tehnične kontrole, zadolžil svoje člane, ki delajo v TS, da te predloge uresničijo.

Potem je Todorović prešel na vprašanja s področja investicij. Od družbenega proizvoda skupnega gospodarstva smo dali v letu 1964 kakih 33,4 odstotka za investicije. V letu 1965 smo dali v ta namen po oceni 27,6 odstotka, prav toliko pa je predvideno tudi za leto 1966. Gospodarske in druge delovne organizacije, vštevši tudi lastna sredstva bank, so bile v letu 1964 udeležene s 46,6 odstotka vseh vlaganj v osnovna sredstva, faktorji zunaj gospodarstva pa so bili udeleženi s 53,4 odstotka. Lani je delež delovnih organizacij narasel na 50,5 odstotka. Petletni plan, o katerem zdaj razpravljamo, predvideva, da mora v rokah delovnih organizacij ostati najmanj 70 odstotkov skupnih sredstev za investicije.

Bistvo problema investicij je v deatizaciji, je poudaril Todorović. Kadar bodo imeli delovni ljudje v sami proizvodnji akumulacijo v svojih rokah in ko bodo odločali o delitvi, tedaj ta delitev nikoli ne bo mogla iti na račun življenjskega standarda, ker nihče ne bo delal sam proti sebi. Delavec, ki proizvaja, ve, da so pogoji njegovega življenja in torej tudi naraščanja standarda odvisni od produktivnosti dela. Produktivnost pa je spet odvisna od investicij, njihove velikosti in racionalnosti. Sistem samoupravljanja ni dosledna deatizacija nas torej varujeta pred kakršnokoli obliko, v kateri bi gospodarstvo »izzemalo« delavski razred.

Po reformi, je rekel na koncu Todorović, gre naša dežela v bolj radikalne decentralizacije sredstev. Zda smo v nekakšnem protislovnem procesu. Zagotoviti je treba ustrezno koncentracijo sredstev, da ne bi nastalo njihovo pretirano atomiziranje in naganje v manj produktivne namene, v primitivne investicije. Nova oblika koncentracije sredstev pa mora zaradi učinkovitejšega vlaganja prihajati pristočno od samih delovnih organizacij. Radikalna decentralizacija sredstev je privedla do tega, da imajo delovne organizacije mnogo sredstev, toda privedla bo tudi do njihove večje odgovornosti glede uporabe teh sredstev.

DELAJSKI SVET

DSP je na redni seji dne 3. 2. 1966 obravnaval tele zadeve:

Sprejel je osnutek pravilnika o delitvi dohodka in ga kot predlog splošnega akta za podjetje posredoval delovni skupnosti na vpogled in v obravnavo. V roku 15 dni je treba sporočiti UO, da jih zbere za DSP, ki jih bo obravnaval in ocenil pred svojim končnim sklepom, kakšen naj bo bodoči pravilnik.

Potrdil je pravilnik za gradbišče RABAK-SUDAN, kot ga je sestavil tehnični nosilec posla, in pravilnik za isto gradbišče, ki ga je sestavilo podjetje zaradi izenačitve pogojev.

Sprejel je z veljavo začasnega

splošnega akta po 146. členu TZDR sklep o dnevnicah, povračilih, dodatkih in drugih prejemkih delavcev, ki se štejejo za materialne stroške.

Strinjal se je s predlaganim priporočilom za izbiro kandidatov pri stanovanjski graditvi in ga sprejel kot okvirni samoupravni akt.

Sprejel je predlog za organizacijo internega transporta v podjetju kot prve faze dela na strokovnem elaboratu o pretoku materiala in za razvrstitev službe transporta kot samostojnega transportnega obrata v sklopu PE OO.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Dvajset let v diagramih

Misli ob statističnih podatkih o turbinski proizvodnji

Diagramski prikazi statističnih podatkov so vedno nazornejši kot same številke. Z njihovo pomočjo lahko z enim samim pogledom objavemo gibanje različnih vrednosti v daljšem časovnem obdobju. Prav to prednost imamo v mislih, ko objavljamo diagrame, ki ponazorujejo za čas od ustanovitve Litostroja do konca 1966 naslednje zanimive podatke o naši turbinski proizvodnji:

1. Število izdelanih turbin.
2. Skupno moč turbin v KS.
3. Povprečno moč turbin v KS.
4. Povprečno težo strojne opreme v kp za 1 KS.

Vsak diagram daje te podatke

— »LETNO«, tj. posamezno po letih, s tanjšimi črtami in lestvicami številčnih vrednosti na levi strani;

— »SKUPNO«, to je za vse obdobje od 1947 do konca vsakega leta, z debelimi črtami in lestvicami številčnih vrednosti na desni.

Število turbin

Prvi diagram kaže, da je bilo najskromnejše po številu turbin leto 1948, ko imamo zabeleženo dobavo ene same turbine. Tega leta je v diagramu odmev globoke gospodarske spremembe: drobno privatno gospodarstvo je odmrlo in na njegovo mesto so stopila močna državna podjetja. Male turbine, ki jih je dotlej izdelovala podružnica Litostroja v Škofji Loki za privatno gospodarsko iniciativo, niso bile več potrebne, pač pa smo potrebovali nove in velike hidroelektrarne, ki naj bi proizvajale energijo za industrializacijo in elektrifikacijo države. Tega leta je Litostroj zbral v svojih obratih v Ljubljani potrebno strokovno delovno silo in začel s proizvodnjo turbin za prve večje hidroelektrarne, opremljene izključno z domačimi stroji in napravami. Iz tega časa so znana imena HE Vlasnica, Savica, Rijeka Musovića in Zrnovci. Peltonove turbine zanje so vključene v diagramu pod letom 1949.

Po številu turbin pa sta bili najplodovitejši leti 1954 in 1958, ko smo izdelali po 22 turbin. Obe leti spadata v obdobje prve in druge petletke, ko je Litostroj z nepozabnim delovnim poletom prispeval svoj veliki delež h gospodarskemu procvitu dežele.

V obeh petletkah nismo letno nikoli izdelali več kot 15 turbin, kar je delno posledica zmanjšanja domačih investicij in nujnosti delne preusmeritve na tuje trge. Delno pa je manjše število letno izdelanih turbin posledica značilne okolnosti, da naročene turbine naraščajo po moči in dimenzijah, tako da kljub manjšemu številu vendarle zasedajo naše letne proizvodne zmogljivosti. Dvigajoča se debela črta na prvem diagramu kaže, da se bližamo dobavi 250. turbine. O naročilu te turbine, ki bo dobavljena leta 1967 za HE Tikveš, je »LITOSTROJ« že poročal pred meseci.

Moči turbin

Kar zadeva skupno moč letno izdelanih turbin, prča drugi diagram, da smo zrasli iz tako skromnih začetkov, da jih diagramsko niti ni mogoče prikazati. Leta 1947 izdelane turbine so imele skupno samo 186 KS, naslednje leto 86 KS, leta 1949 in 1950 po približno 9350 KS, l. 1951 pa že 56.600 KS. Potem smo vsako leto dali energetskemu gospodarstvu več konjskih moči vse do leta 1960, ko som dosegli letno že 289.000 KS. V letih 1961 do 1964 kaže diagram »dolino«. Ta ima svoj vzrok v uveljavljanju naše turbinske proizvodnje na zunanjih trgih, kjer smo takorekoč pričeli lahko samo znova, tj. z manjšimi enotami. Sledi rekordno leto 1965 s 617.000 KS. O letošnjem letu, ki je po letno izdelanih KS še višje — vsaj v diagramu — bomo spregovorili kasneje.

Debela črta v drugem diagramu dokazuje, da smo leta 1958 presegli prvi milijon skupnega števila KS naših turbin, drugi milijon smo prekoračili leta 1962, tretjega lanske leto in da se se-

daj bližamo že četrtemu milijonu! Zanimiva je tudi ugotovitev diagrama, da skupno število KS ne narašča linearno, temveč približno po paraboli, kar pomeni, da bomo v prihodnjih letih »podirali« naslednje milijone v vedno krajših časovnih presledkih.

Povprečne moči

Tretji diagram s povprečnimi močmi je prav tako zelo zgovoren. Tanka črta prča, da povprečna moč letno izdelanih turbin narašča vse do leta 1960, ko sledi padec. Temu je krivo uveljavljanje v inozemstvu, kot smo pojasnili že prej. Leta 1964 kaže diagram visok skok navzgor in leta 1965 dosedanji rekord s skoraj 47.500 KS po turbini. Zaslugo za tako visoko letno povprečno moč imajo turbine za HE Bajino Bašto.

Skupna povprečna moč vseh turbin znatno zaostaja po vrednosti za letnimi povprečnimi močmi, kot kaže debela črta diagrama — toda vztrajno se dviga! Na samem začetku je bila povprečna moč turbin 15 KS, leta 1950 že približno 550 KS, deset let za tem že blizu 10.000 KS in lanske leto smo končali s povprečno močjo 13.593 KS po turbini.

Diagram torej zgovorno prča, da izdelujemo vedno močnejše turbine!

Teže za 1 KS

Najzanimivejši je pač zadnji diagram, ki s tanko črto podaja povprečne teže letno izdelanih turbin, izračunane glede na 1 KS. Da je bilo v letih 1947 in 1948 potrebnih kar 90,9 oz. 48,8 kilopondov strojne opreme za eno samo KS, dokazuje negospodarnost malih turbin, ki smo jih takrat izdelovali. Črta nato v splošnem pada, kar potrjuje okolnosti, da smo v obdobju obeh petletk in kasneje izbirali za realizacijo vedno bolj gospodarne projekte hidroelektrarn, tj. objekte z manjšim številom močnejših turbin.

Leto 1963 kaže dokajšnje odstopanje od težnje po zniževanju števila kilopondov turbinske opreme za 1 KS. Motnjo povzroča naša izvozna dejavnost tega leta v dežele, kjer za gospodarnost hidroelektrarn še ne uporabljajo tako ostrih meril kot pri nas in zato še vedno naročajo turbine manjših moči.

Najnižja vrednost je bila dosežena leta 1964, in sicer 2,2 kp/KS, kar je treba pripisati visokotlačnim turbinam za HE Senj.

Skupna povprečna teža turbin na 1 KS, to je debela črta diagrama, nezadržno pada. Od 17,3 kp/KS v letu 1951 se je lanske leto znižala že na 6,5 kp/KS, kar tudi nazorno potrjuje, da prihajajo naročila in da izdelujemo vedno bolj gospodarne turbine, tj. take, ki dajo na enoto svoje teže vedno več konjskih moči.

Letošnje leto

Objavljeni diagrami so narisani po podatkih, ki so bili zbrani julija 1965; tako vsebujejo za leto 1966 še dobave po prvotnih po-

godbenih obvezah. Po teh podatkih, torej s pogojem dobave turbin v prvotno določenih rokih, bi bilo leto 1966 za turbinsko proizvodnjo najbogatejše, saj bi morali dobaviti 3.980 ton turbinske opreme, ki bi dajala nič manj kot 695.428 KS. S temi vrednostmi bi presegli celo leto 1956, ki je bilo doslej s svojimi 2.566 tonami izdelane turbinske opreme na konici.

Žal je tudi pred zaključkom leta 1965 — predvsem zaradi težav z nabavo pločevine in zaradi energetskih omejitev — prišlo do ukrepa, ki je škodljiv tako z ozkega stališča našega podjetja kot s širšega vidika naše gospodarske skupnosti, a se je vendar ukoreninil v naši praksi. Mislimo na tako imenovani »rebalans plana«. Pod to oznako smo premaknili iz leta 1966 v leto 1967 kar 2.905 ton opreme! S podaljševanjem dobavnih rokov smo zopet ustvarili precej nezadovoljstva pri naših kupcih in hkrati pahnilo leto 1966 med ne preveč pomembna leta za našo turbinsko proizvodnjo. Za letos nam namreč ostaja

Premik iz leta 1965
v 1966 580 ton
ostanek za 1966
(3.980 t — 2.905 t) . . . 1.075 ton

Skupaj: 1.655 ton

Ta tonaža je komaj nekaj nad letnim povprečjem naše dvajsetletne proizvodnje vodnih turbin!

Leto 1967

Z dosedanjimi pogodbenimi obvezami za 1967 v višini 718 ton in s premikom iz leta 1966 pripada letu 1967 dobava 3.623 ton turbinske opreme. Po vsej verjetnosti se bo v tem letu pridružil še del dobave za HE Djerdap, o čemer se prav v času pisanja tega članka vodijo razgovori in o čemer še ni mogoče točneje poročati.

Prezgodno je še vprašanje, če bomo to zmogli. Najprej je treba odgovoriti, ali se bomo tega sploh lotili, ali pa bomo morda ob koncu letošnjega leta spet posegli po »rebalansu plana« in pod to kratico brezizgledno porivali pred seboj maso neizpolnjenih pogodbenih obvez na škodo podjetja in našega gospodarstva?

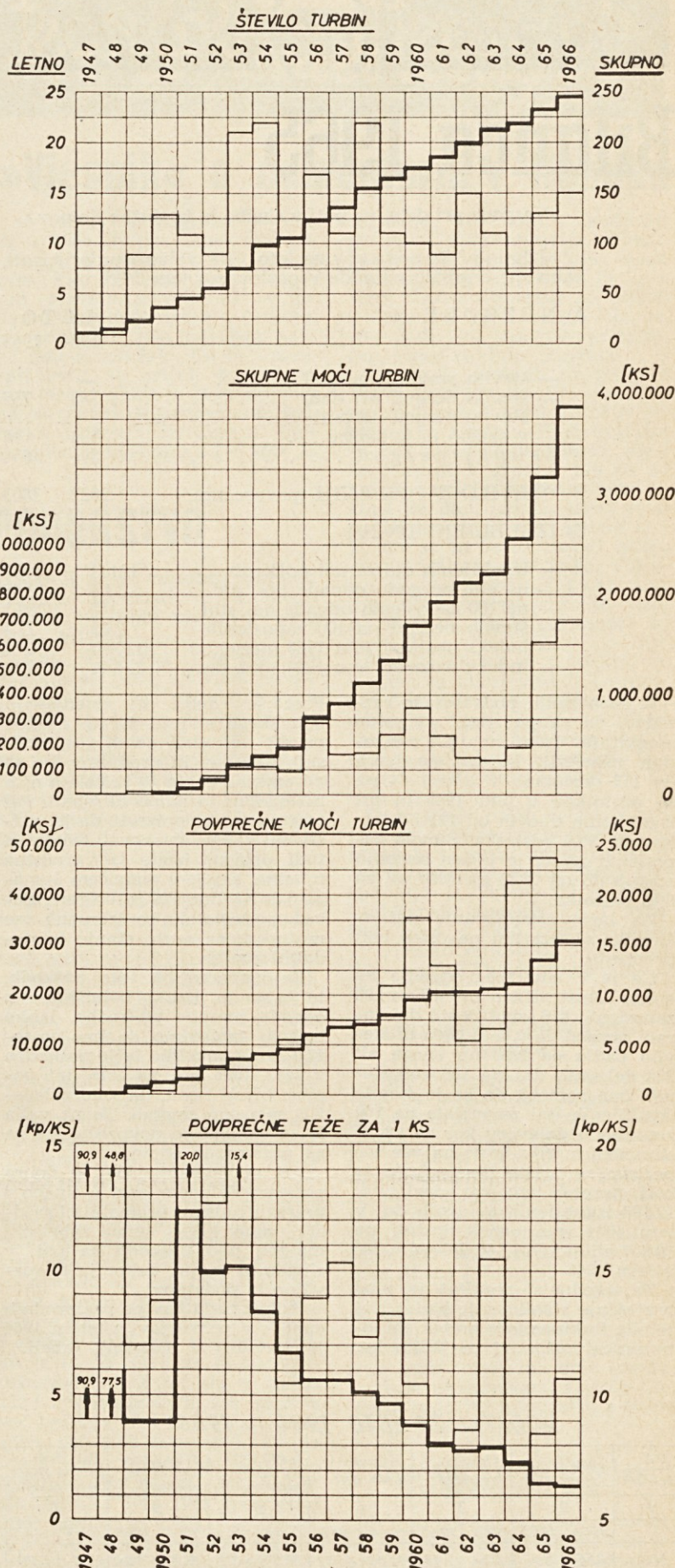
Odgovor je lahko samo tale: **Lotiti se moramo!** Imejmo pred očmi, da smo kot edini proizvajalci vodnih turbin v Jugoslaviji to moralno dolžni skupnosti, zlasti še v sedanjem energetsko tako kritičnem položaju. Zavedajmo se nadalje, da gre tudi za ugled in komercialne interese Litostroja in da je prav turbinska proizvodnja omogočala Litostroju dolga leta najboljše finančne uspehe.

Sedaj je treba ukrepati!

Kako se bomo stvari lotili, je naslednje vprašanje.

Ob iskanju rešitve je treba vedeti, da je bil Litostroj še pred dobrimi desetimi leti predvsem turbinska tovarna in da smo svoj proizvodni program razširili po sili neugodnih zunanjih okoliščin, namesto da bi ga poglobili in se specializirali, kot bi to terjali zakoni ekonomike. Mislimo, da so danes izvedljivi ustrezni popravki v tem pogledu. Po vsej ceni moramo v prihodnje preprečevati fluktuacijo strokovne delovne sile. Kaj bi rekli, na primer, če bi vsak strugar, ki odpove službeno razmerje, odnesel iz Litostroja tudi svojo stružnico? In vendar odhaja z vsakim strokovnjakom iz podjetja še mnogo več! Tega se sicer ne vidi, ker takšnih stvari ni mogoče tehtati; zato smo bili hladnokrvni do odhajanja ljudi. Hladnokrvni morda tudi zato, ker se škoda v gospodarski bilanci pojavi z zamudo in ni več mogoče primerjati, kako bi bilo, če bi strokovnjaki ostali...

Treba je gledati na Institutu za turbinske stroje in z njim sodelovati še nadalje vsaj v dosedanjem obsegu. Zmanjšanje obse-

ga sodelovanja bi pomenilo toliko, kot ostati sredi pota in zavreči rezultate dosedanjega uspešnega dela. Pomenilo bi lahko tudi katastrofo za našo turbinsko proizvodnjo, če bi se institut preorientiral in svoje usluge začel prodajati drugim podjetjem. Ekonomski zakoni veljajo tudi zanj!

Treba je misliti na naš strojni park. Ta je iztrošen in ne ustreza več dimenzijam naročenih hidravličnih strojev, ki nezadržno naraščajo. Nizka proizvodnost in nezadostne tehnološke možnosti, zaradi katerih vozimo material in strojne dele drugam v obdelavo, zvišujejo proizvodne stroške. Jutri bo še slabše! Stroji za struženje premerov nad 10 m, stružnica z vrtljivo rezilno glavo za čepe vodilnih lopat, kopirni rezkalni stroj za kaplanska krila, stiskalnica za upogibanje pločevine, povečana nosilnost žerjavov in zadostna žarilna peč so samo najbolj vpajoče potrebe.

Potrebni so koreniti prijemski skrajšanje dobavnih rokov! Ta zahteva, ki se že dotika vprašanja konkurenčne sposobnosti našega podjetja in s tem obstoja turbinske proizvodnje, se razen tega v mnogočemu ujema s potrebo po pocenitvi proizvodnje. Izkušnje nas namreč uče, da so izdelki tem dražji, čim daljši so premori med posameznimi fazami.

Z nastopom konvertibilnega dinarja in s širšim vključevanjem našega gospodarstva v mednarodno delitev dela bo naša proizvodnja vodnih turbin postavljena še pred večjo preizkušnjo in ostrejšo primerjavo s ponudbami inozemskih tovarn. Naši investitorji sicer niso bili nikoli sentimentalni do domače industrije, toda največkrat niso imeli deviz. Ne moremo trditi, da bo tako tudi v prihodnje. Ekonomski zakoni bodo delovali še bolj neizprosno. Obdržal se bo samo tisti, ki bo proizvajal dobro in poceni.

Misli se še in še vsiljujejo. Navedli smo samo nekaj temeljnih potreb, s katerimi se bo treba spopasti ob vprašanju, kako povečati obseg naše turbinske proizvodnje, da bo ustrezal že podpisanim obvezam in kako jo dvigniti na potrebno raven. Ne zapravljajmo časa, našega edinega zaveznika v teh prizadevanjih, ker rešitev je samo v resni in pravočasni pripravi!

Optimizem in dobra volja, ki sta nas vselej prevzemala ob velikih nalogah, nam tudi tokrat jamčita, da bomo pravilno ukrepali na pragu tretjega desetletja naše turbinske proizvodnje in da bodo tudi v prihodnje diagramske črte pričale o vedno večjih uspehih.

Leopold Solc, dipl. inž.

varnost(ne) varnost-varnost

Bilanca 1965

Nezgode pri delu, na poti v službo in iz službe domov

Izhajajoč iz podatkov za leto 1964, želimo tu prikazati, kako so se gibale nezgode v poslovnem letu 1965.

A) NEZGODE	LETO	
	1964	1965
— število smrtnih nezgod	—	1
— število nezgod pri delu	785	755
— število nezgod na poti v službo in iz službe	106	98
Skupaj nezgod	891	854
B) ŠTEVILO ZAPOSLENIH (povprečno)	3822	3803
C) IZGUBLJENI DNEVI		
— izgubljenih dni zaradi poškodb	12103	10957
— na eno nezgodo odpade bol. dni	13,6	12,85
— na 100 zaposlenih odpade bol. dni	317	288,1
— število nezgod na 100 zaposlenih	23,3	22,4
— indeks nasproti letu 1964 (nezgode)	117%	96%
— indeks nasproti letu 1964 (bol. dni)	121%	90,5%

Iz prikazanih podatkov je razvidno, da skupni rezultati rahlo stagnirajo. Tako smo pri nezgodah zabeležili indeks upadanja od 117 odstotkov v letu 1964 na 96 odstotkov v letu 1965 in pri izgubljenih dnevih od 121 odstotkov na 90,5 odstotka. Število zaposlenih pa se je v tem obdobju zmanjšalo od 3822 na 3803 ali za 0,45 odstotka.

Za lažje razumevanje naj te številke obrazložim nekoliko bolj preprosto.

Ce je v letu 1964 odpadlo na enega Litostrojčana 3,16 ali na 100 zaposlenih 316 izgubljenih dni zaradi nezgod, je v letu 1965 to število padlo na 2,88 na enega ali 288 delovnih dni na 100 zaposlenih, kar pomeni, da se je število izgubljenih dni zmanjšalo na 100 zaposlenih delavcev kar za 28. V skupnem merilu, to je na vse zaposlene se ta številka pokaže še bolj prepričljivo; kar pogledamo: 12.103 izgubljenih delovnih dni v letu 1964 smo uspeli znižati na 10.957 ali kar za 1.146 delovnih dni v letu 1965.

Ta ugodnejši rezultat je plod precejšnje stabilizacije kadra, saj je bila fluktuacija v preteklem letu precej nižja od prejšnjih let.

Precejšen delež pri zmanjšanju bolniškega staleža zaradi nezgod pa gre na račun novih gospodarskih ukrepov in predpisov, ko so posamezne enote že pričele o njih razmišljati in delno ukrepati. Pri tem pa ne gre prezreti, da je vodstveni kader obiskoval tečaje in tudi polagal izpite iz varnostne tehnike, kar je v marsičem pomagalo do ugodnejših rezultatov. Seveda pa še daleč niso izčrpane vse možnosti, da se to stanje še nadalje izboljša.

Ce gledamo na težo poškodb, to je na to, koliko bolniških dni odnada na eno poškodbo, lahko tudi tu ugotovimo, da smo po težini imeli nekoliko lažje poškodbe v letu 1965 kot pa leto dni poprej, kljub temu, da smo zabeležili celo eno smrtno. To pa velja le za tovarniško povprečje, ne pa za posamezne enote.

Pri upoštevanju, da se dobra polovica delavcev vozi v službo z najrazličnejšimi prometnimi sredstvi, smo kljub temu zabeležili majhen pad poškodb na poti v službo in iz nje, kakor je to razvidno iz podatkov.

Prikaz podatkov po proizvodnih enotah v primerjavi z letom 1964 je razviden v naslednji tabeli.

PODATKI ZA LETO 1964 in 1965

PE sektor	Število zaposlenih		Število nezgod		Število boln. dni		% nezgod na število zaposlenih		štev. boln. dni na eno nezgodo		štev. boln. dni na enega zaposlenega	
1	2		3		4		5		6		7	
	1964	1965	1964	1965	1964	1965	1964	1965	1964	1965	1964	1965
MO	855	856	329	341	45,50	4502	38,5%	40%	13,8	13,25	5,3	5,28
PK	216	285	79	79	1195	798	36,7%	27,7%	15,0	10,10	5,5	2,80
HS	416	410	108	109	1274	1045	26,0%	26,3%	11,7	9,58	3,0	2,55
SN	398	376	110	96	1347	1204	27,7%	25,5%	12,2	12,55	3,3	3,20
DT	336	323	108	78	982	709	32,2%	24,2%	9,0	9,10	2,0	2,20
OO	622	612	117	110	1897	1646	18,8%	18,0%	16,0	14,95	3,4	2,70
Vsi sekt. skupaj	980	927	40	41	858	817	4,8%	4,4%	21,4	19,90	0,8	0,88
Skupno za tovarno	3822	3803	891	854	12103	10957	25,9%	22,4%	13,6	12,85	3,1	2,88

NERAZVESELJIVI PODATKI

Prvi pogled na gornjo razpredelnico nam pove, da se je stanje na splošno izboljšalo. Kaže pa, da so v nekaterih enotah imeli v preteklem letu dokaj težke nezgode. To trditev lahko podkrepimo s podatki. Na eno nezgodo v sektorju odpade skoraj 20 dni, v oskrbovalnih obratih 15 dni, v metalurških obratih 13 dni itd. To pomeni, da so bile nezgode dokaj resne (glej kolono 6).

Podatek, ki ni prav nič razveseljiv, je v koloni 5. Če primerjamo koloni 3:2, dobimo, da je bilo v metalurških obratih poškodovanih kar 40 odstotkov vseh zaposlenih delavcev; to pomeni, da je vsak drugi delavec doživel poškodbo.

Najbolj prepričljiv in obenem porazen za ves kolektiv pa je podatek v koloni 4:2. Vsak delavec v metalurških obratih je bil odsoten z dela v preteklem letu zaradi nezgode več kot 5 delov-

nih dni; na drugem mestu je enota SN s 3,2 del. dneva, nato PK z 2,8 delovnega dneva, OO z 2,7 delovnega dneva itd.

In če pogledamo, da je odpadlo skoraj tri dni na vsakega Litostrojčana zaradi nezgode pri delu, potem nam mora biti jasno, da se tudi tu skrivajo še obilne rezerve, ki jih bomo morali prej ali slej javno odkriti.

Delovni pogoji v posameznih obratih so še vedno zelo težavni, tako da tudi z najkvalitetnejšimi varstvenimi sredstvi ni mogoče delavcev v celoti zavarovati. Tak pojav je npr. v metalurških obratih pri čistilnih ulitkov, žerjavovodjih in drugih, kjer bi morali nujno urediti tehnično zaščito in taki meri, da bi bili delavci izolirani od vseh možnih poškodb in obolenj.

Res je tudi, da smo pričeli s sanacijo teh nevšečnosti — eno kabino za žerjavovodje smo že montirali v jeklolivarno, tudi priprava

peska je nekoliko mehanizirana —, vendar pa potekajo ta dela zelo počasi. V letošnjem letu bi morali že sprejete obveze izpolniti, prej ali slej pa še izboljšati način odsesavanja prahu pri stresilni napravi. Prav ta delovna mesta so tudi izvor številnih poklicnih bolezni (silikoza, tuberkuloza, revmatična obolenja, kožna obolenja itd.).

Na drugi strani bi morala naša nabavna služba s pomočjo ostalih služb (HTV) nabaviti takšna osebna varstvena sredstva, ki bi po kvaliteti in kvantiteti ustrezala potrebam naše proizvodnje, oziroma posameznim proizvodnim enotam.

Naj se ne kupujejo osebna varstvena sredstva, ki jih ni odobril republiški inšpektorat za delo in ki niso izdelana po JUS normah. Pred nakupom naj se merodajni referenti, ki nabavljajo sredstva, posvetujejo s službo HTV.

Skratka, načela nove varstvene zakonodaje je potrebno uveljaviti na vsej črti.

POŠKODBE PO DELIH TELES

Poškodbe se iz leta v leto dogajajo nekako v istem razmerju po posameznih delih telesa. Delavci si poškodujejo največ oči, obe roki, stopala nog itd. Dobrašen del teh poškodb pa odpade na nedisciplino, ko delavci odklanjajo osebna varstvena sredstva. Neposredni vodja v takem primeru največkrat ničesar ne ukrene. Nova zakonodaja s področja varstva pri delu nas bo kmalu prepričala, da takšen odnos do dela in varstvenih sredstev ni več mogoč. Kdor bo varstveno sredstvo odklonil, ne bo več mogel na takem delovnem mestu delati. Odpadle so sicer mandatne kazni za delavce, kar se je pokazalo pogosto kot destimulativno sredstvo, saj so bile te kazni občutno preizkušene. Po novi zakonodaji se bodo delavci morali kaznovati le disciplinsko. Te kazni pa narekujejo gospodarski organizaciji, da izvajajo ukrepe pri nediscipliniranih delavcih zelo drastično, to je z odpustom. Delavec mora na delovnem mestu obvezno uporabljati predpisana osebna varstvena in tehnično-varnostna sredstva.

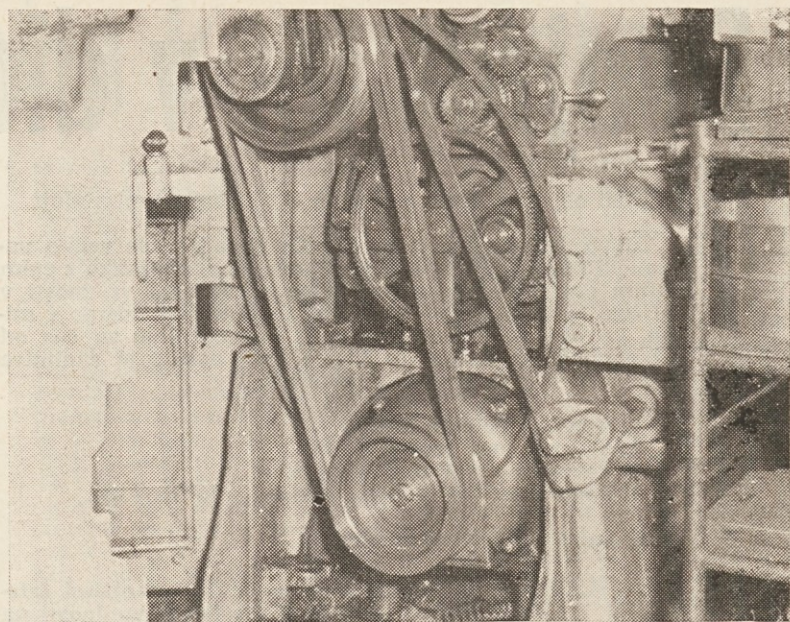
V nasprotnem primeru ne bo smel opravljati takih del. (Primer iz celjske tovarne naj nam bo za to dokaz.)

Predvidene so mandatne kazni za odgovorne osebe v gospodarski organizaciji in to po inšpekcijskih organih. Te kazni se odmerjajo v višini najmanj 50 Ndinarjev, in to na licu mesta. Za vsak večji prestop ali prepust odgovorne osebe pa so znatno višje, v določenih primerih pa celo zaporne, kot smo videli v Celju. Ne bomo se torej smeli več zadovoljevati s tem, da bomo delavca samo opozorili na uporabo varstvenega sredstva, temveč bomo morali to vedno in povsod tudi zahtevati. V nasprotnem primeru ga moramo odstraniti z delovnega mesta.

Nezgode po ostalih kriterijih, kot n. pr. po starosti, po dnevih, po urah itd., so se več ali manj gibale v istem razmerju kot vsa leta nazaj. Že po tradiciji se poškoduje največ mladih ljudi; glede poškodb po dnevih v tednu je še vedno na prvem mestu ponedeljek; še vedno je kritična četrta ura zaposlitve itd. Komentarjev k tem ugotovitvam nam ni treba dati, saj so jih že tolikokrat obravnavali psiholog, varnostni tehnik, zdravnik in drugi.

PORABLJENA SREDSTVA

Sredstva, ki smo jih posredno ali neposredno izgubili zaradi nezgod pri delu, so dokaj visoka. Skoraj dva milijona novih dinarjev smo izgubili zaradi nezgod pri delu v preteklem letu. Če bi pri tem še upoštevali razne dodatne stroške v zvezi z invalidnostjo in sodnimi izterjavami Skupščine socialnega zavarovanja, bi bila ta vsota znatno višja. Morda bo ta podatek bolj prepričljiv, če povejmo, da je bil zaradi nezgod pri delu prikrajšan vsak član delov-

V jermenski pogon, ki je na sliki, je neprevidno in neupravičeno segel delavec in pri tem utrpel hudo poškodbo

nega kolektiva za približno 50.000 starih dinarjev. Če pa k nezgodam prištejemo še izgubo, ki jo je utrpelo podjetje zaradi bolezni posameznih članov, potem nam mora biti jasno, da so te izgube tako visoke, da presegajo vse meje.

Potrebno bi torej bilo le malo več pozornosti pri delu, večje upoštevanje varnostnih predpisov, upoštevanje osnovne delovne discipline in samo malenkosten čut soodgovornosti nasproti kolektivu, pa bi lahko postregli s povsem drugačnimi — ugodnejšimi podatki. Nismo še prišli do spoznanja, da je dinar, ki ga tako izgubimo, vendarle naš dinar in da pogostokrat neupravičeno povečan bolniški stalež prizadene naše žepce.

SKLEP IN PREDLOGI

Na koncu tega poročila želi služba higiensko tehničnega varstva posredovati kolektivu nekaj svojih sugestij za tekoče leto 1966:

1. Našim delavcem želimo kar največ uspeha pri delu, da bi ga opravljali s čim manj poškodb in čim večjo prisotnostjo na delovnem mestu.

2. Dosledno naj upoštevajo varnostne predpise in navodila ter uporabljajo vsa razpoložljiva varstvena sredstva.

3. Odgovorne osebe: skupinovodja, obratovodja, šefi enot, sektorjev in ostali naj po predpisih nove varnostne zakonodaje izvajajo svoja dela dosledno in brez omahovanja. Želimo, da bi naše podjetje v prihodnje imelo malo takih odgovornih oseb, ki bodo kaznovane po inšpektorju dela ali pa celo odstranjene z delovnih mest zaradi neupoštevanja varnostnih predpisov.

4. Izvedejo naj se vsa že začeta dela glede ureditve oziroma sanacije delovnih pogojev (žerjavovodske kabine, ureditev obeh prizidkov v pločevinarni itd.).

5. Vse strokovne službe in vodstva naj skušajo v svojih enotah ali sektorjih odkriti takšna delovna mesta, na katerih bi lahko zaposlili poškodovance z lažjimi poškodbami.

6. V letošnjem letu se mora obvezno ponoviti testiranje vodstvenega kadra, hkrati pa nadaljevati z izobraževanjem delavcev na posameznih deloviščih (brusilci, čistilci ulitkov, trans. delavci, ključavničarji, livarji, strugarji, žerjavovodje, avtokaristi in drugi).

7. Problematika s področja varstva pri delu naj se pogosteje obravnava ne samo na sindikalnih sestankih ali delavski svetih, temveč tudi na strokovnih ali delovnih sestankih po posameznih enotah.

8. Začeli naj bi z organiziranim in sistematskim delom na področju reševanja zaposlovanja invalidov oziroma poklicno bolnih delavcev. Tako koordinacijo si zamišljamo med varnostno službo, kadrovsko službo in obratno ambulanto.

Lahko bi našli še nekaj takih nalog. Ker pa se vse naenkrat ne da storiti, naj bodo ti predlogi dovolj. Pri tem želimo, da bi se odgovorni ljudje kdaj pa kdaj odločili še za kakšno publicirano propagandno akcijo, kakor pred

leti. Letos bomo dobili tudi nov interni akt o varstvu pri delu. Pri obravnavi tega akta bo potrebna obširna razprava po vseh službah, in to predvsem zato, da bi bila določila, ki si jih bomo v našem internem zakonu o varstvu pri delu postavili, čimbolj življenjska, izvedljiva in v skladu s predpisi. Služba HTV

SKLEPI DSP

(Nadaljevanje z 2. strani)

Dal je načelni pristanež za nadaljnje razgovore v zvezi s pristopom k poslovnemu Udruženju jugoslovanskih livnic, Beograd, medtem ko bo o aktih v zvezi s pristopom posebej odločil na podlagi rezultatov preliminiranih razgovorov.

Sprejel je začasni sklep o trajanju letnega dopusta v tej delovni organizaciji in njenih delih v času do sprejetja pravilnika o delovnih razmerjih, to je do 8. 4. 1966.

Odobril je organiziranje letošnje krvodajalske akcije na podlagi že sprejetega sklepa na 9. redni seji DSP dne 22. 1. 1965.

*

Na 20. redni seji dne 31. 1. 1966 je UO obravnaval tele zadeve:

1. Upravni odbor je bil seznanjen s problematiko pri odpravi dopusta za letni dopust (K-15) oziroma o bodočem organiziranju in izrabi dopustov, pri čemer je zahteval kadrovski sektor, da do 15. 2. 1966 izdela predlog za končno odločitev o tem:

— ali bomo letos izkoristili zakonito možnost uporabe sredstev med letom,

2. DSP je odstopil v potrditev: — predlog priporočila za način izbire ponudnikov pri natečajih za stanovanjsko graditve v okvirih delovne organizacije TZL,

— predlog za odobritev sodne poravnave s Pustoslemškom Matijo.

3. UO je vzel na znanje informacije:

— delavske stanovanjske zadruge o sklepih in ugotovitvah njenega UO z dne 13. 8. in 30. 12. 1965, kakor tudi z dne 26. 3. 1965 glede: gospodarjenja s stanovanjskimi hišami in prenosa 10 stanovanj Na Jami na stanovanjsko enoto podjetja, kolavdacije blokov po I. gradbenem programu, financiranju II. gradbenega programa in razlogov za začasno odločitev gradnje, komunalnega prispevka za oba gradbena programa in razčiščevanja zadevnih razmerij med podjetjem in zadrugo, kakor tudi glede financiranja stanovanjske graditve in oblike združevanja sredstev z ozirom na spreminjanje temeljni zakon o stanovanjskih zadrugah ter sedanji temeljni zakon o gospodarjenju s stanovanjskimi hišami, pri čemer je UO sklenil, da pooblasti generalnega direktorja podjetja, naj v sporazumu z organi zadruge imenuje posebno začasno telo za proučitev celotne problematike stanovanjske gradnje in njenega financiranja z vidika razčiščevanja vprašanj obeh gradbenih programov, kakor tudi zaradi priprave analiz možnosti in virov financiranja nadaljnje graditve.

Naši montažni strokovnjaki odpotovali v Rabak (Sudan)

3. februarja zvečer je odpotovala v Sudan prva skupina naših montažnih strokovnjakov, ki bodo nadzirali montažo opreme za novo cementarno Rabak pri mestecu Kost ob Belem Nilu. V tej prvi skupini so razen šefa objekta Milana Cenčurja in njegovega asistenta Marjana Lovšina še poslovođa I Ivan Jesenšek in monterji Ivan Zgonc, Jože Rihar in Avgust Merc.

Montaža cementarne bo trajala po načrtu 11 mesecev. Razen šefa objekta in njegovega asistenta, ki bosta ostala v Rabaku do konca montaže, se bo v tem času menjalo še 9 brigadirjev in monterjev. Montaža bo potekala tako, da bodo najprej montirali črpalno postajo in remontne delavnice, nato pa zaporedno še vse objekte po zaporedju tehnološkega procesa proizvodnje. Cementarna bo spuščena v pogon nekje spomladi 1967.

Cementarna Rabak v Sudanu je doslej največja cementarna, ki jo gradijo jugoslovanska podjetja za tujega investitorja. To je že tretji tak objekt; razlika je le v tem, da je Jugoslavija dobavila za prvi dve cementarni (v Indiji in Etiopiji) samo strojno in elektroopremo, pri cementarni Rabak pa gre za kompleten jugoslovanski inženiring ali objekt pod ključ.

Prva cementarna je bila dobavljena v Cherrapunji v vzhodni Indiji, provinca Assam, z letno kapaciteto 75.000 ton. Cementarna

je v zaključni fazi montaže; tudi tam nadzirajo montažna dela naši strokovnjaki in smo o tem že poročali v prejšnji številki. Cementarno Adis Ababa v Etiopiji s kapaciteto 60.000 ton letno pa so v celoti montirali jugoslovanski monterji z lastnimi nadzornimi organi, le gradbena dela je investitor poveril tujemu podjetju.

Cementarna Rabak v Sudanu ima kapaciteto 100.000 ton letno. Pogodba za dobavo strojne in elektro opreme je bila podpisana med naročnikom »The Nile Cement Co. Ltd.« in zagreškim poslovnim združenjem INGRA v začetku leta 1963. S to pogodbo so se člani prek INGRE obvezali dobaviti celotno strojno in elektroopremo z montažo vred.

Kasneje je investitor naročil tudi gradbena dela, ki jih je prek INGRE prevzelo gradbeno podjetje »Tehnika« iz Zagreba. Celoten projekt za cementarno je izdelal Konstrukcioni biro iz Zagreba. Strojno opremo dobavlja podjetje Djuro Djaković iz Sl. Broda in Litostroj iz Ljubljane,

elektro opremo pa »Rade Končar« iz Zagreba. Skupna teža opreme je okoli 3500 ton. Od tega je dobavil Litostroj 1300 ton, in sicer tele pogone: celotno pripravo gline z drobilcem, mlin surovine s pogonom, homogenizacijo, dva žerjava z grabilcem nosilnosti 12,5 tone s progo (za skladišče klinkerja), mlin cementa s pogonom, silose cementa, vodno črpalno postajo ob Belem Nilu z vsemi napravami za kemijsko in biološko čiščenje vode; nazadnje pa še vse delavnice za vzdrževanje in popravila. Del te opreme je bil izdelan v kooperaciji z »Gostolom« iz Nove Gorice in ST iz Trbovelj.

ELEKTROGOSPODARSTVO

V listu Elektrogospodarstvo so v svoji prvi letošnji številki objavili zanimiv članek pod naslovom »Že tretjič rekordna proizvodnja«, iz katerega povzemamo nekaj podatkov.

Kolektivi gospodarskih organizacij vsako leto opravijo obračun svojega dela. Pri tem pregledajo komercialne in proizvodne uspehe, seveda ne gredo mimo finančnih dohodkov in ugotavljajo, kaj bi v prihodnje ukrenili, da bi njihove delovne organizacije še bolj napredovale. Razumljivo je, da je v vsakem kolektivu zadovoljstvo tem večje, če so se v minulem obdobju

kaj so pisali drugi...

»Vjesnik« o cementarni v Rabaku

»Vjesnik« iz Zagreba je dne 21. 1. 1966 objavil članek pod naslovom »Jugoslavlani niso havaladže«, kjer novinar opisuje gradnjo cementarne v Rabaku v Sudanu. Cement je državi v razvoju, kot je Sudan, zelo potreben; zato ga mnogo uvažajo. Da bi zmanjšali uvoz, so pričeli graditi cementarno; gradnjo tega objekta pa so zaupali Jugoslovanom. Delniška družba »Nile Cement Co.« je sklenila pogodbo z INGRA, ki

združuje več naših podjetij; gradbena dela opravlja »Tehnika«, opremo pa dobavljajo: Rade Končar, Djuro Djaković in Litostroj. Lansko pomlad so pričeli z delom, a proti koncu leta oz. spomladi 1967 nameravajo že začeti s proizvodnjo cementa.

V osmih mesecih so izkopali 29.000 kubikov zemlje, mesečno pa so porabili 2.000 kubikov cementa za gradnjo. Pred kratkim so bili zgrajeni velikanski silosi za cement. V gradnji teh pa so naši delavci presegli svetovni rekord na dan, saj so silosi rasli po 740 metrov. Uspeh je tem večji, ker se tu beton zaradi velike vročine hitreje veže kakor v normalnih okoliščinah. Tako sta npr. dva silosa, katerih vsak je visok po 25,60 m, zrastle od sobote do torka.

Naši ljudje so si s svojim vedenjem že takoj pridobili zaupanje domačinov, ki trdijo, da Jugoslavlani zanje niso »havaladže«, kar pomeni v njihovem jeziku tujci; naše delavce imenujejo kar Jugoslovane, drugi belci pa so »havaladže«.

O uspehih naših delavcev pri gradnji cementarne v Rabaku je poročalo še nekaj jugoslovanskih časopisov, med njimi Nova Makedonija iz Skopja 12. 1. 1966, Ljubljanski dnevnik 12. 1. 1966, Delo pa 4. 2. 1966. Dve reportaži je o naših monterjih v Rabaku dala tudi RTV-Ljubljana (26. 1. in 2. 2. 1966).

»PRIVREDNI PREGLED« O RABAKU

Tudi beograjski gospodarski dnevnik »Privredni pregled« je 4. februarja 1966 objavil daljši članek o odhodu naših monterjev v Sudan, kjer bodo nadzirali montažo cementarne v Rabaku — tretje inozemske cementarne, ki so jo opremila jugoslovanska podjetja. Hkrati navaja še zaključeno montažo cementarne pri Adis Ababi v Etiopiji, ki že obratuje, in nadzorstvo litostrojskih strokovnjakov pod vodstvom inž. Fuchsa nad montažo cementarne v Cherrapunji v Indiji, kjer bodo montažna dela kmalu in uspešno končana. Časnik objavlja tudi dve fotografiji z montaže v Indiji.

O NASIH STISKALNICAH V PODJETJU RIS

O naši opremi za rekonstruiran obrat v zagrebški tvornici RIS je 21. 1. 1966 poročal tudi beograjski dnevnik PRIVREDNI PREGLED, ki je na vidnem mestu objavil sliko s serijo naših hidravličnih stiskalnic pred opremo, v članku pa zapisal med drugim: »V rekonstruiranem obratu za izdelavo gumastih podplatov in blaga za široko potrošnjo (tvornice RIS) je razporejenih 48 novih etažnih hidravličnih stiskalnic s pritiskom 200 ton. Stiskalnice imajo parno gretje. Izdelal jih je Litostroj iz Ljubljane. Stiskalnice so — po idejni zamisli in gradivu — domač proizvod, saj je odstotek uvoženega materiala minimalen. Njihova oblika je lepa, zavzemajo pa malo prostora.

Programirane so za operacije, ki jih terja tehnološki postopek te proizvodnje. Izdelane so po mednarodnih standardih.

List navaja nato še vse druge stiskalnice, ki jih izdeluje Litostroj.

DELO je dne 4. 2. 1966 objavilo članek z naslovom »Prodajati kompleksne storitve«, kjer so člani odbora za trgovino, gostinstvo in turizem na svoji seji dne 3. 2. 66 ugotovili, da bi morali s sindikati in podjetji temeljito proučiti vse možnosti, kako bi lahko tudi počitniške domove uporabili za inozemski turizem. V Sloveniji je v počitniških domovih 8.000 postelj, od teh pa je kakih 4.000 spsobnih za inozemski turistični promet. Vendar pa so naši počitniški domovi izkoriščeni le 20-odstotno.

Litostroj v tujih časopisih in revijah

Po podatkih, ki jih je v decembrski številki »Informativnega biltena o jugoslovanskem oglašanju v tujini« objavil Zavod za ekonomsko oglašanje pri Zvezni gospodarski zbornici, so o našem podjetju pisali proti koncu lanskega leta tile tuji časniki in revije:

— »24 ORE«, italijanski gospodarski dnevnik iz Rima, je posvetil celo stran velikega formata blagovni menjavi in industrijskemu sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo. V članku še posebej navaja uspešno sodelovanje italijanske industrije z »Litostrojem«, pri čemer objavlja tudi fotografijo iz naše proizvodnje.

— »FRANCE-EUROPE« francoski list za gospodarsko sodelovanje z Evropo, je nedavno objavil informacije o francosko-jugoslovanskem gospodarskem sodelovanju, ki jih je pospremil tudi s fotografijami iz naše proizvodnje.

— »ECONOMIC TIMES«, indijski gospodarski časopis, je razen splošnega članka o sodelovanju med Indijo in Jugoslavijo na gospodarskem področju objavil tudi članek o nastopanju Litostroja na indijskem trgu.

— »DIE TECHNIK«, vzhodnonemški časopis za vprašanja s

področja tehnike, je ob jubilejnem velesojmu v Leipzigu izdal posebno številko in posvetil dve polni strani jugoslovanskim podjetjem strojne industrije, kjer omenja tudi naše podjetje.

— TRADE DIGEST OF INDIA, indijski gospodarski časopis je v dveh svojih številkah (št. 5 in 6/1965) objavil nekaj informacij iz proizvodnje Litostroja in Rade Končarja.

— DEMOKRAT, pakistanski informativni list, je kar na šestih straneh pisal o jugoslovanski zunanji trgovini, gospodarskem so-

delovanju med Pakistanom in Jugoslavijo in o jugoslovanskih podjetjih (med njimi tudi o Litostroju), ki sodelujejo pri pakistanskih investicijskih delih.

— NILE DIRECTORY iz Sudana pa je na 12 straneh prikazal Jugoslavijo in še posebej njeno industrijo in zunanjo trgovino.

— Daljše prikaze našega gospodarstva — in še posebej naše industrije — pa so objavili še razni ameriški, ruski, francoski, angleški, madžarski, češkoslovaški, argentinski in drugi časniki.

Naš sodelavec Stane Grundner, ki dela kot monter pri postavljanju HE Yamuna, pogreša domovino in njene planine, zato si je postavil miniaturni Triglav

Vesti iz Metalne

V Metalni so decembra lani v roku izdelali hladilne celice za vetrovnik v Zarkovem pri Beogradu. Zračni vetrovnik, ki so ga že v lanskem letu predali svojemu namenu, je eden največjih objektov, ki ga je izdelala Metalna. Poleg tega pa je eden redkih vetrovnikov v Evropi nasploh. Ventilator za ta velik objekt je izdelal Litostroj v Ljubljani. Os ventilatorja je dolga 20 m, debela pa je 1 m. Sam ventilator je bil konstruiran za 12.000 konjskih moči, elektromotorje pa je izdelalo podjetje Končar v Zagrebu.

Letalsko tehnični inštitut v Beogradu, ki je investitor tega pomembnega objekta, je iskal izvajalce hladilnih naprav celo v inozemstvu, vendar jih zaradi zahtevnosti del na objektu ni mogel najti.

Če ne veš - LAJKO ZVEŠ!

M. K. sprašuje, ali lahko uveljavljam pravico do skrajšanega delovnega časa, dokler njen otrok še ni star tri leta, in od kdaj ji gre ta pravica.

Odgovor: Po 39. členu temeljnega zakona o delovnih razmerjih (TZDR) gre materi pravica delati po štiri ure na dan, če je otroku v starosti od osem mesecev do treh let po mnenju zdravniške komisije glede na njegovo zdravstveno stanje potrebna skrbnejša materina nega. S pravilnikom o natančnejših merilih za ugotavljanje potrebe, da mati skrbneje neguje otroka do treh let (Ur. list SFRJ št. 3/66), so določena obolenja oziroma stanja, ko je moč uveljaviti takšno pravico. Vendar sme zdravniška komisija izjemoma odrediti skrbnejšo materino nego tudi tedaj, če ugotovi pri otroku druga obolenja oziroma stanja, ki niso naštetá v pravilniku. Zdravniško komisijo imenuje svet komunalnega zavoda za socialno zavarovanje, kot velja za zdravstveno zavarovanje. Komisija opre svojo presojo na mnenje oziroma predlog zdravnika specialista za otroške bolezni. Pravica do dela s skrajšanim delovnim časom teče od dneva, ko zdravniška komisija ugotovi pri otroku katero izmed obolenj oziroma stanj, kot je določeno s pravilnikom. Takšna pravica traja najdlje do dneva, ko otrok dopolni tri leta. Preneha pa lahko tudi prej, če zdravniška komisija na svojo po-

je zavarovanec odpovedal tej lastnosti in se odločil za prejemanje pokojnine. Sedaj ne more biti več prav nobenega dvoma o tem, da je treba delo do 28. 2. 1965 všteti v pokojninsko dobo, ker je 127. člen temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju (TZPZ) spremenjen in dopolnjen (Ur. list SFRJ št. 56/65).

A. Z. sprašuje, kdaj mora biti razrešen zaradi odslužitve vojaškega roka.

Odgovor: Po 126. členu TZDR pomeni odhod na odslužitev vojaškega roka, da delavec le začasno neha delati in da toliko časa mirujejo dolžnosti in pravice, ki se pridobivajo po delu ali iz dela v delovni organizaciji (to seveda ne ovira morebitnega prenehanja dela kot prenehanja delovnega razmerja po volji delavca ali brez njegove privolitve, če ne gre za primer doslužitve vojaškega roka po 103. členu TZDR). Če ste potemtakem klicani na odslužitev vojaškega roka in delovno razmerje ne preneha, ni popolne razrešitve po 108. členu zakona, temveč boste pravočasno oddali svoje delovne naloge, vrnili sredstva za delo ali za varstvo pri delu oziroma se boste razdružili in podobno po postopku, ki je že v navadi. Zaradi tega je odpravljeno prejšnje navodilo o nadomestilih, ki je dajalo delavcu pravico, da lahko terja razrešitev pet dni pred dnem, ko se je bil dolžan javiti v vojaški enoti. Novo navodilo o nadomestilih (Ur. list SFRJ št. 55/65) ne vsebuje takšnega ali podobnega določila. To pomeni, da ste dolžni ostati na delu neposredno do odhoda na odslužitev vojaškega roka, ker bi sicer lahko ogrozili svojo pravico po 126. členu TZDR (take nevarnosti seveda ne bo, če pravočasno dosežete pravico do dopusta ali do odsotnosti z dela na podlagi začasnega sklepa DSP z dne 13. 7. 1965 in 3. 2. 1966).

M. E. sprašuje, ali je lahko nekdo član stanovanjske zadruga, če prekrši določila pogodbe in deluje zoper interese zadruga.

Odgovor: Temeljni zakon o stanovanjskih zadrugah (Ur. list FLRJ št. 16/59, 48/59 in 16/61 ter Ur. list SFRJ št. 16/65) določa, da mora član stanovanjske zadruga izpolnjevati svoje obveznosti po statutu zadruga in po pogodbi (57. člen). Članstvo v zadrugi pa preneha tudi z izključitvijo, ki jo izreče UO zadruga iz razlogov po njenem statutu; če v statutu zadruga niso določeni razlogi za izključitev, je po zakonu član lahko izključen zaradi neizpolnjevanja obveznosti do zadruga ali zaradi delovanja proti njenim koristim (58. člen). Ker pa imate zelo verjetno v mislih Delavsko stanovanjsko zadrugo TZ Litostroj, poudarjamo, da so v njenem statutu (55. člen) točno naštetí razlogi za izključitev iz članstva, tako da ima UO zadruga vse možnosti za izključitev člana, ki prekrši določila pogodbe in deluje zoper interese zadruga. Nekateri se tega ne zavedajo, a znano nam je, da je omenjena zadruga

ga prav sedaj uporabila tudi to sredstvo v primeru svojega člana V. D., kar je vsekakor v skladu z zakonom in statutom.

J. G. sprašuje, ali je pravilna oziroma veljavna pismena odpoved stanovanja, ki jo da lastnik stanovanjske hiše prek svojega odvetnika.

Odgovor: Stanovanjska pogodba se vselej odpove imetniku stanovanjske pravice s tožbo, ki se vloži pri občinskem sodišču. Tako določa 139. člen zakona o stanovanjskih razmerjih (Ur. list FLRJ št. 17/62 in Ur. list SFRJ št. 10/65 in 57/65), ki velja tudi v primerih, ko je stanodajavec zasebni lastnik hiše (občan). Zakon sicer pozna primer, ko je potreben poprejšnji opomin (131. člen), vendar opomin ne pomeni odpovedi. So tudi primeri, ko preneha stanovanjska pogodba brez odpovedi (141. člen), a je tedaj potrebna posebna upravna odločba. Zakon posebej ureja vprašanje izpraznitve stanovanja v primerih samovoljne vselitve oziroma vselitve brez stanovanjske pogodbe (129. člen), ko je stanodajavcu na voljo upravni ali sodni postopek. Potemtakem lastnik hiše oziroma njegov odvetnik nista ubrala prave poti in zadevnemu pismu ne gre lastnost pravno veljavne odpovedi.

Zanima vas ...

PRIŠLI V MESECU JANUARJU

Drago Pogačnik, Janez Grohar, Janez Pintar, Jakov Mišić

ODŠLI V MESECU JANUARJU

Alojzij Finc, Česlav Cimerman, Marija Kac, Zoran Ražem, Mirkó Kozinc, Ivan Tratar, Anton Marinič, Jože Urbančič, Ciril Fakin, Jožef Hočevan, Anton Selšek, Radomir Jovanov, Jože Zugelj, Franjo Borondić, Anton Lesjak, Jože Hrovat, Ludvik Slemenjak, Drago Grahek, Alojz Debeljak, Janez Rihar, Peter Šterk, Jože Bučar, Matija Erman, Silvester Zajc, Vera Štangelj, Franc Sedlar, Rudolf Kladnik, Marsan Kmecl, Jože Gorza, Anton Učjak, Alojz Krese, Franciška Novak, Marija Vezočnik.

OBISKALI SO NAS

8. 1. 1966 nas je obiskal Jaroslav Mecer, eden izmed urednikov časopisa Kulturni tvorba iz Prage. Predvsem so ga zanimali podatki o našem časopisu. Ogledal pa si je tudi tovarno in šolo.

ZAHVALA IN POZDRAVI

Jože Jager, bivši član naše delovne skupnosti, funkcionar v samoupravnih organih in TK ZK, ki živi sedaj v Beogradu, se nam je zahvalil za redno pošiljanje tovarniškega časopisa in nam s čestitkami za novo leto poslal tudi pozdrave vsem sodelavcem. Uredništvo je bilo te pozornosti starega prijatelja zelo veselo in se zanj na tem mestu lepo zahvaljuje.

O informiranju v delovnih organizacijah

Samoupravljanje je temelj našega družbeno-političnega in ekonomskega življenja, o čemer jasno govori Ustava, material z VIII. kongresa ZK in mnogi drugi pomembni akti, ki so jih sprejeli naši delovni ljudje. Nas pa zanima eden izmed najvažnejših pogojev za nadaljnji razvoj družbenega upravljanja, in sicer dosledno upoštevanje načela o javnosti dela. Obveščanje je brez dvoma eden izmed osnovnih pogojev za uresničevanje vseh drugih pravic na področju upravljanja in samoupravljanja. Že dolgo časa poudarjamo, da brez popolne obveščenosti ne moremo sprejeti pravih sklepov o uporabi in razpolaganju z družbenimi proizvodi, o razdelitvi dohodka (informiranost o tem bo s sprejetjem novih gospodarskih odlokov še pomembnejša), o delitvi osebnega dohodka po delu, o medsebojnih odnosih itd. Z drugimi besedami, slabosti sistema obveščanja proizvajalcev se negativno odražajo pri sodelovanju delavcev v poslovni politiki podjetja, v produktivnosti dela, pri iskanju notranjih rezerv, pri razvijanju samoupravnih odnosov itd.

Zanima nas predvsem, kako se načelo javnosti dela ali, z drugimi besedami, informiranost delovnih ljudi izvaja v naših delovnih organizacijah. Iz ankete, ki jo je naredil Institut za družbeno upravljanje v Zagrebu na reškem področju o tem, kaj mislijo delovni ljudje o vprašanih, ki so pomembna za delovne kolektive, naj navedemo le najvažnejše. Na vprašanje: »O čem naj bi odločali vsi člani delovnega kolektiva?« so anketiranci odgovorili, da bi morali biti vsi seznanjeni z materialnim in finančnim stanjem podjetja, da bi morali imeti vpogled v izpolnjevanje plana, predvsem pa, da bi hoteli več vedeti o delu in poslovanju organov delavskega samoupravljanja. Teh misli je bilo 70 odstotkov anketirancev, kar po eni strani kaže zainteresiranost delovnih ljudi za obveščanje in družbene probleme, medtem ko je po drugi strani jasno, da je sedanjí sistem obveščanja delovnih kolektivov pomanjkljiv. Že sam bežen pogled v obveščanje različnih podjetij nam neve, da je toliko načinov informiranja, kolikor je podjetij. Sicer

je res, da je pri nekaterih podjetjih formalno ta sistem enak, žal pa to velja le za podjetja, ki nimajo najboljšega načina informiranja. Najboljši pokazatelj informiranosti proizvajalcev bi bila podrobna analiza, ki bi testirala vse delavce na delovnih mestih. Na osnovi ankete in drugih podatkov smo prišli do enotnega zaključka — *informiranje je nezadovoljivo*. Vedeti pa moramo, da imamo na razpolago številne oblike informiranja — ustne informacije, delovni zbor proizvajalcev, razglasno postajo, okrožnice vodstva podjetja, oglasne deske, bilten in v večjih kolektivih tudi časopise, revije in filme.

Ustne informacije na zboreh proizvajalcev so hitre in ne zahtevajo velikih stroškov. Ta oblika informiranja je obenem tudi edina, ki smo jo zasledili pri vseh podjetjih na reškem področju. Seveda je poročanje o stanju podjetja na sestankih družbeno političnih organizacij in na drugih sestankih izredno pomembno, pa vendar vse to ne more zamenjati vloge organizirane službe informiranja proizvajalcev.

Vse to poudarjamo, da bi dokazali, da informiranje ni tako enostavno niti takrat, ko se opravlja samo ustno. Predvsem moramo vedeti, koliko informacij in kakšne informacije lahko človek v določenem času dobi. Še važnejše pa je, da te informacije tudi razume.

Njihova oblika in vsebina je odvisna od tega, kakšna je gospodarska organizacija, kakšna je kvalifikacijska struktura delavcev, kakšna je njihova izobrazba, koliko delavcev šteje kolektiv, koliko ima ekonomskih enot, kakšna je lokacija obrata itd. Razen tega je zelo važno vprašanje, kako pripraviti proizvajalca, da bo tudi sam informator in da bo aktivno sodeloval v ustvarjanju javnega mnenja.

Potrebno je, da znamo izkoristiti že pridobljene izkušnje, da znamo informacije pravilno uporabljati in da zaposlimo nekoga, ki se bo s tem strokovno ukvarjal. Ni dovolj, da skrbi za informiranje le tajnik ali šef; organizirati moramo posebno telo, ki bo za to odgovarjalo.

Po pregledu nekaterih statuten gospodarskih organizacij v re-

POPRAVEK

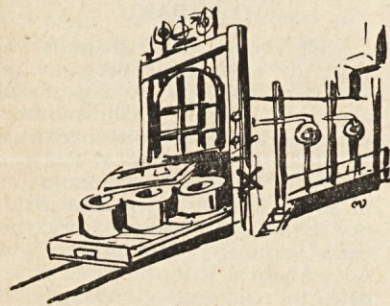
V prejšnji številki našega časopisa smo na strani 4 pod naslovom »Probleme rešujemo skupaj« objavili magnetofonski zapis iz diskusije komercialnega direktorja inž. Živojina Čučka na delovnem sestanku komunistov Litostroja 23. dec. 1965. V petem odstavku na koncu je treba razmerje med predloženimi in plasiranimi ponudbami pravilno brati takole: »približno od 1000 ponudb lahko plasiramo normalno kakih 50 (ne 5!) ponudb«, to se pravi približno 5%. Za to napako pri prepisovanju besedila se opravičujemo. — Uredništvo.

NOVI INŽENIRJI

Dne 5. 2. 1966 so na fakulteti za strojništvo diplomirali kot inženirji strojništva I. stopnje naslednji člani našega kolektiva: Janez Barlič, Anton Levstek, Anton Uršič, Vasilij Možina, Alojz Geršak, Franc Gregorčič, Bogdan Požar, Avgust Klemenc in Leopold Malovrh.

Vsi imenovani tovariši so študij uspešno končali leto in mesec dni pred rokom. Iskreno čestitamo!

Dne 29. I. 1966 sta na strojni fakulteti diplomirala na II. stopnji Avgust inž. Trsnik iz SN ter inž. Albin Vipotnik iz PPB. Oba sta bila učenca IKS Litostroja in sta v najkrajšem času diplomirala. Tudi njima naše iskrene čestitke!

budo, na predlog specialista za otroške bolezni, na zahtevo same delavke ali na zahtevo delovne skupnosti (oziroma njenih organov upravljanja) ugotovi, da otroku ni več potrebna skrbnejša materina nega. Če torej menite, da je otroku potrebna skrbnejša nega, se obrnite na zdravnika in zahtevajte napotitev na zdravniško komisijo

O. B. sprašuje, ali mu je komunalni zavod za socialno zavarovanje dolžan priznati v pokojninsko dobo tudi čas do 28. 2. 1965, ko je prejemal polovično pokojnino in je še delal s polnim delovnim časom.

Odgovor: Lani je bilo nekako sporno, kaj je s prvimi dvema meseci zaposlitve zavarovancev, ki so uživali osebno pokojnino po prejšnjem zakonu in so delali s polnim delovnim časom. Vendar praksa ni bila enotna in je po našem mnenju izhajala le iz zmotne uporabe določil o uradni prevodbi pokojnin tudi tedaj, ko se

hadura Shastrija. Umrl je v trenutku, ko je izdatno prispeval k prijateljstvu in dobri volji v našem delu sveta, kar je osnova za mir in za mirno rešitev obstoječih problemov. Ko mi v Indiji obžalujemo to tragično izgubo, nam je v veliko tolažbo, da tudi prijatelji, kot ste Vi, žalujejo z nami.

Dovolite mi, da se v imenu vseh članov indijske ambasade iskreno zahvalim za poslano izrazo sožalja, ki so izraz velikega prijateljstva med Jugoslavijo in Indijo.

S spoštovanjem.

R. S. Mani,
indijski ambasador

Pismo indijske ambasade

Z indijske ambasade v Beogradu smo dobili tale odgovor na naše sožalno pismo ob smrti indijskega premiera:

Dragi prijatelj!

Zelo sem ganjen ob izrazih sožalja, ki ste mi jih poslali ob prijateljski smrti našega ljubljene predsednika Shri Lala Ba-

Časopis Litostroj je tvoj, zato redno dopisuj vanj o vseh zanimivostih iz svojega obrata ali pisarne.

(Povzeto po »Vjesniku luke« z Reke)

ČLOVEK IN DELO

Z glasbo proti strahu

So trenutki, ko se tudi največji junak pokaže kot bojazljiv zajček, največji poštenjak kot hinavec in lažnivec. To se primeri, recimo, takrat, ko se je treba odločiti za obisk pri zobnem zdravniku. Človek se na primer ne boji voziti z avtomobilom z brzino 120 km, (morda celo še malo okajen), čeprav preži nanj smrt za vsakim ovinkom. Boji pa se iti k dentistu na preprosto plombaranje! Poštenjak je strasten zagovornik resnice; ko pa je treba iti popravljat nagnit zob, se naenkrat začne prepričevati, da »nima časa«, da »ima toliko neodložljivih opravkov« ip. V resnici si pa noče priznati, da mu je delo samo dobrodošel izgovor pred samim seboj, ker ga je strah, ker si boji priznati, da ima premalo pogumčka za prvi korak.

No, in ko se nazadnje vendar odloči, ko zbere vse nakopičene in neizkoriščene »notranje rezerve« energije, trdne volje, odločnosti in nameri korake proti zobni ambulanti, se počuti kot kralj junakov, čeprav še vedno na tistem upa, da bo na vratih visel listek: zaradi beljenja zaprto!

Listka žal ni, ostane mu le še možnost, da je v čakalnici preveč ljudi in da ugotovi, da ne bo mogel čakati. Pa recimo, da junaško premaga še to skušnjavo. Ostane.

O naši obratni ambulanti smo že povedali nekaj besed. Je pač na precej »začetni stopnji razvoja«, kar se tiče zgradbe, če tak lesen provizorij sploh zasluži še tako ime. Krivca ne bomo iskali, kvečjemu vzroke. Hočemo visoke plače, hočemo stanovanja, razumljivo. Drugi pa hočejo od nas visoko produktivnost, kupci kvalitetno blago, pravočasno dobavo. Ni fondov za prosto razpolaganje. In tako ostaja naša ambulanta v revni baraki, čeprav bi kot zdravstveni zavod morala biti v najbolj snažnih, urejenih prostorih. Pa ne pojmo si žalostnih pesmi!

Vrnimo se spet v čakalnico zobne ambulante. Majhen, temen prostorček. Grobna tišina. Skozi vrata se sliši kdaj pa kdaj rožljanje kovinskih instrumentov, zvonec telefona, brnenje vrtalnega svedra. Čakajoči pacienti pa s sklonjenimi glavami in trpečimi obrazi upirajo pogled nekam v tla. Sekunde lezejo počasi, kot bolni polži. Misel, ki se morda utrne, v trenutku zamre, v tej atmosferi trpečega čakanja.

Morda pa bi se vendar dalo kaj spremeniti. Zobna ambulanta naj bi dobila radijski aparat, v čakalnici bi bil zvočnik, iz katerega bi vrela prijetna glasba. Tako bi se razbila mučna tišina čakanja, pacienti bi se zazibali v prijetnejše razpoloženje in ne bi več mislili samo na zobe in bolečine. Z drugimi besedami: s tem bi dosegli dekoncentracijo od neprijetnega in preorientacijo k prijetnejšemu. Nikakor tudi ne bi škodovalo, če bi na stene obesili kakšne šaljive karikature in s tem še bolj sprostili tisto neprijetno napetost, ki sicer vlada v vsaki čakalnici.

Prav majhen izdatek, prednosti pa bi bile velike. Majhna investicija, velik učinek. Končno je dinar, ki ga zasluži naš delavec, ravno toliko vreden kot dinar tistega zavarovanca, ki se lahko zdravi v moderni, sodobno urejeni ambulanti. In če mora naše zdravstveno osebje delati v takih neprimernih prostorih in če mora, recimo, rabiti že davno dotrajane klešče, ki bi jih v deželi Škipetarov imeli za rezanje trte, potem mu vsaj malo osladimo delo in čas, ki ga prebije tam. In naši delavci bi se pri obisku v ambulanti vsaj malo drugače počutili. Mirko Hrovat

OPTIMIZEM

Prisotnost optimista je dobrodošla, posebno v težavah. Prijetno je gledati njegov vedri obraz, poslušati njegove prijazne in hrabrilne besede.

Optimist je človek, ki gleda na stvari z dobre strani. Lahko bi se vprašali, ali je tako presojanje plod nekakšnega zanosa, ali je to prirojena lastnost. Verjetno je, da so optimisti obeh vrst in morda celo tretje vrste, ki je mešanica prvih dveh.

Zaželeno je, da bi postali zavestni optimisti, t. j. taki, ki se trudijo, da bi opravičili svoj optimizem. Saj človek, ki že sam po sebi izžareva zaupanje, zadovoljstvo in dobro

razpoloženje, dokazuje, da je enkrat za vselej osvojil določena pravila v svojem vedenju.

Tak človek se trudi, da bi:

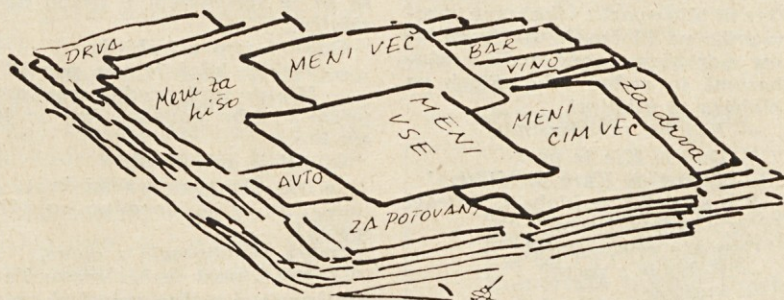
- veroval v pomembnost in vrednost svojega dela;
- izpolnjeval svoje delo pravilno in pravočasno;
- ne odlašal na jutri, kar lahko stori danes;
- osvobodil svojega duha; se izogibal nepotrebnih zaskrbljenosti;
- skrbno pripravil bližnjo prihodnost, tako da ne bi bila prepuščena naključju in da ne bi vplivala strah;
- ne bi kritiziral na neploden način; da se ne bi pritoževal brez razloga in se zavedal, da nič ni popolno. Ljudje so resnično nepopolni, a imajo v glavnem tudi dobre lastnosti;
- cenil dosežene rezultate;
- zaupal v prihodnost, kajti zakaj neki naj bi šlo vse narobe? ...

(»Travail et maîtrise«, Pariz 1965; iz srbsk. prevedla B. P.)

TIPKE Z DVEMA ČRKAMA

V Münchnu je bil pred kratkim na razstavi prikazan pisalni stroj, na katerem so bile tipke z dvema črkama. Na te tipke so montirali črke, ki si v nemščini najpogosteje sledijo. N. pr. en, er, ei itd.

Strokovnjaki trdijo, da se s pisanjem na takšnem stroju poveča hitrost pisanja tudi do 40 odstotkov. V kolikor pa je ta trditev točna, bomo videli šele, ko bo uporaba teh pisalnih strojev bolj množična.

Kako si 3600 naših sodelavcev zamišlja nadomestilo za ukinjeni K-15

K prazniku žena 8. marcu čestitamo vsem našim sodelavkam!

TEŽAVE

Z ukinitvijo prodaje prehrabnih artiklov in brezalkoholnih pijač v naših bifejih so nastale težave. Zelel bi jih nekaj navesti.

Mnenja sem, da bi vsaj za čas malice prodajali brezalkoholne pijače in čaj. Topli obrok je okusen in človeka po njem zažene. Piti pa nima kaj! Prisiljen je, da pije vodovodno vodo, kar je nezdravo za ta zimski čas, ko je človekov organizem tako dovzeten za prehlad. Mislim, da bi bilo pametno, če bi vsaj čaj prodajali ob času malice v naših bifejih. Prepričan sem, da je še kdo enakih misli.

Janez Kavčič
(DT)

STENOGRAM ČLOVEŠKIH MISLI

Srednje inteligenten človek misli v navadnih prilikah z brzino okoli 800 besed na minuto. Toliko besed bi namreč znesel »stenoogram« vseh njegovih misli in besed, če bi jih utegnil izgovoriti in napisati. Govor pa je seveda mnogo počasnejši, saj izgovorimo povprečno 100 do 150 besed na minuto.

ČLOVEK IN STRAH

Ameriški psiholog dr. Edgar Trautment je prispeval znanosti nova spoznanja o učinkih strahu na duševnost človeka. V svojem delu »Strah in panika v nacističnih koncentracijskih taboriščih«, kjer objavlja rezultate razgovorov z več sto bivšimi taboriščniki, je priobčil sadove svojega znanstvenega raziskovanja o življenju v nacističnih taboriščih in o delovanju strahu na duševnost. Osnovno spoznanje: kronični strah zmanjšuje intelektualne sposobnosti, hkrati pa krepi delovanje instinktov in instinktivnih sposobnosti. Pouk: v trenutku, ko nas obvladuje strah, ali tudi zgolj bojazen, se moramo varovati vseh važnejših odločitev in moramo opustiti vsako delo, ki zahteva trezno presojo.

LJUDSKA MODROST

Konec je važnejši kot začetek.

Bodi hvaležen vdanemu in vdan hvaležnemu.

Bogastvo je modremu sluga, neumnemu pa gospodar.

Zenitev je most, po katerem lahko prideš na dobro ali slabo.

Znanje ni na papirju, ampak v glavi.

Težko prideš na vrh, dol pa prav lahko.

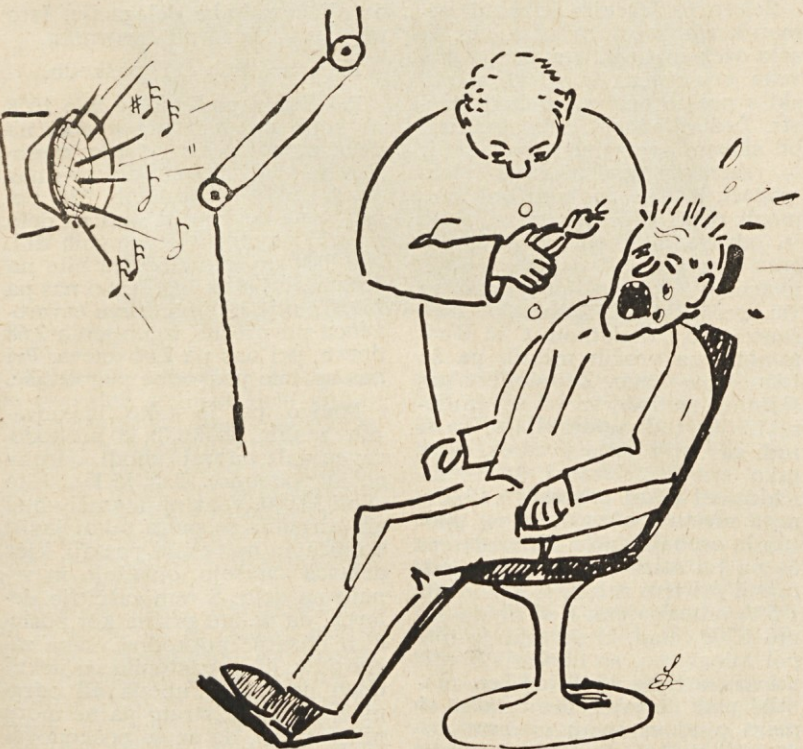
Oslabelega leva še zajci napadajo.

Nova klobuta bolj peče kot stara.

Kdor lovi dva zajca, ne ujame nobenega.

Kdor ima rajši denar kot čast, bo izgubil oboje.

V boju se sablja ne posoja.

ZVOK NA STOK!

STENE

(Nadaljevanje)

Z Arderjem sta pristala z izvidniškim torpedom na severni poluti Relama. Arder je pri raziskavanju zašel v razžarjeno blato elektromagnetnega močvirja. Curki kadeče se mase so kakor lovke groze segali po kovinskih delih njegovega skafandra in ga vlekli navzdol. Njemu samemu je v slušalkah odmevalo obupno Arderjevo vpitje. Nekaj časa je še okleval, nato pa se je naglo odločil in si pripel anti-G pas. Ko je vključil tok, je breztežen zaplaval nad žarečo močvarjo do tovariša. Ko pa mu je vrgel vrv, so še po njem segli omagneteni curki, ki jih je privlačevala kovina. Anti-G pas je komaj nosil njegovo in prijateljevo težo, blato jima je pokrivalo skafandre, ju vleкло navzdol, opotekala sta se med paro in maso, ki je silila vanju, dokler nista prišla kakor po nekem čudežu do brega. Površina močvirja se je umirila in postala spet gladka kakor rdeče razžarjeno, kadeče se ogledalo. Slišal je njegov šepet: »Hvala, Worden, hvala, hvala,« njegovo jecljajoče ihtenje neizmerne olajšanja in ko se je sklonil, je skozi okence šlema videl Arderjev obraz, poln hvaležnosti.

Prebudil se je. Okoli njega je ležala tema, tiha in neprodinra. Pred očmi mu je še vedno lebdel izraz Arderjevega lica. Tedaj pa se je nečesa spomnil, nekaj je nenadoma peskočilo vanj, kakor da bi obrnil kako stikalo — Arder — to je K. In A, oni A, ki je vse dneve nezainteresirano igral ping-pong, je bil kapitan 16. medzvezdne ekspedicije. On ni bil C, ampak je bil Worden, geolog pri tej ekspediciji. F in B sta bila strojna inženirja in E je bil...

Plaz spominov se je vsul v njegovo zavest. Sedaj se je spominjal vsega.

Leta 3752 je sprejemnik na Plutonu sprejel močne ritmične signale, za katere je Vrhovni senat Zveze planetov sklepal, da jih pošilja neka visoko razvita civilizacija. Prihajali so od zvezde ZBL-13, tipa navadni prtilnikavec, ki je oddaljena od Sonca okrog 2500 svetlobnih let. To bi bil prvi stik z izvenzemeljsko kulturo. Za polet k tej zvezdi, ki je bil najdaljši v vsej zgodovini medzvezdnih raziskav, so pripravili ladjo »Amazonka« pod poveljstvom kapitana Zorina. Posadka je ves polet, ki je trajal okrog 3000 let, prespala, pravzaprav bila mrtva v uspavalnih hladilnih komorah.

Razumnih bitij niso odkrili na nobenem od petih planetov, ki krožijo okoli te zvezde. Signali so bili ali naravnega izvora, ali pa jih je res pošiljala kaka civilizacija, a sedaj, 3000 let po tem, ko so odleteli, niso našli ne enega ne drugega. Odpravili so se na dolgo pot domov. Spet so tri tisočletja, ki so jim minila kakor hip, ležali mrtvi v komorah. Ko je ladja priletela v sončni sistem, so jih avtomati prebudili.

Po tem se je pričel njegov spomin trgati v posamezne slike. Dve ladji, ki nista odgovarjali na noben signal, sta jih spremili do Zemlje. Nato — velika krogla planeta, ki je ležala pod njimi, magnetni žarek, ki jih je vodil na letališče nekje v Južni Afriki, pristanek, okoli ladje so se zbrali ljudje in nekakšni stroji, in kapitan je dal povelje, da

odprejo zračno zavoro. Izstopili so, a nenadoma so od nekdaj privršali svetlobni bliski, čutil je udar energije, bolečino, nato pa je vse zagrnila tema. Potem ni bilo ničesar, ničesar razen njihovega sveta med belimi stenami, ničesar razen enakomerne, moreče enoličnosti. Ničesar.

»Preklete, le kje smo,« se je spraševal Worden. Je to Zemlja, Mars, Luna — ne, za Luno in Mars bi bila premajhna težnost. Zemlja je to. A kje so, zakaj so tu zaprti — odgovor na vse to je bil onkraj sten.

Ko se je zjutraj prižgala luč, ga je boleče udarila njena ostra belina. Slišal je tovariše, ki so prihajali v skupno sobo po zajtrk in injekcije. Sam je naglo vstal in stopil k elektronskim orglam. Pričel jih je razdirati in po dveh urah trdega dela je imel v rokah težko, črno kocko, atomsko baterijo. Postavil jo je na tla. Od + in — polja sta vodili dve žici in ko jih je staknil, je med njima zažarel obločni plamen. Z njim se je dotaknil stene, ki se je v vročini električne iskre stopila kakor maslo. Ni bila kovina, kakor je pričakoval, temveč neka vrsta plastične mase. V nekaj minutah je izrezal iz zidu kos plošče s premerom enega metra. »Hitro je šlo,« je pomislil, ko je lezel skozi nastalo odprtino.

Prišel je v manjšo, nizko in prazno dvorano. To ga je naj-

JOHN RESLER

Pes je mrtev

Zaklali so svinjo. Naslednjega dne je prišlo pismo:

— Včeraj nismo mogli priti, toda jutri bomo pri vas. Vseh devet. Počakajte z zakolom prašiča. Ne pozabite, da smo mi ob nakupu prispevali nekaj denarja. Pride-mo popoldne. Ze sedaj se veselimo svežih krvavic in pečenic.

— Za vraga, bepo kašo smo si skuhal.

— Pa bi jih le morali počakati, — mi je rekla žena.

Dobro smo poznali svoje sorodnike; če v nekaj naložijo petdeset dinarjev, jih potem hočejo dobiti vsaj sto. Šlo je za strica Arturja, teto Mino, strica Teodorja z njegovo ženo Emilijo, naglušnega strica Huga, tretjo ženo drugega očeta moje matere in končno za Gilicirve iz Glogove. Za te zadnje še sedaj ne vem, kako so z nami v sorodu. Zvedel sem zanje, ko sem se poročil. Vsak od njih je bil simpatičen, če je bil sam, toda skupaj...

— Kaj pa sedaj? — me je vprašala žena.

— Dobiti morajo sveže krvavice!

— Toda te krvavice so danes že dva dni stare!

— Nič za to. Prihranili jih bomo do jutri.

— Pokvarjene klobase so pravi strup!

— Vem. Toda užaljeni sorodniki so lahko še hušji!

Moja žena je premišljevala in se nenadno domislila:

— Jutri bomo klobase preizkusili, če so še uporabne.

— Toda kako, na kakšen način?

— Saj imamo vendar psa. Dali mu bomo eno krvavico in eno pečenico. Če ju bo pes prenesel, ju bo prenesel tudi stric Artur.

Oddahnil sem se.

— Pa si zares pametna žena, Ketty, — sem ji rekel z resničnim navdušenjem. Naslednjega dne ni bilo opaziti nikakršne spremembe na klobasah. Ime lo so sicer neprijeten vonj, toda s klobasami je vedno tako. Sicer pa klobasa ni vijolica!

— Naj jih preizkusimo?

— Dobro. Kje je pes?

— Tukaj je. Karo, pridi sem!

Psu so dali dve klobasi. Pojedel ju je z zadovoljstvom.

Opoldne sem vprašal:

— Kako je s psom?

— Odlično.

— Tudi okrog enih je bilo z njim vse v redu. Pa tudi ob dveh in ob

prej razočaralo. Stene, spet samo stene. Nato pa je na zidovih opazil zaslon, na katerih so kakor lutke, kakor stroji, njegovi sostanovci opravljali svoje vsakodnevne posle. B, E, F in še nekaj jih je skakalo v bazen v B-jevi sobi. Plaval so in igrali waterpolo, kakor so to počeli vsak dan. Na enem od ekranov je videl svojo sobo in v njej razstavljen inštrument. Nerazumevajoče je gledal okoli sebe po zaslonih, kjer so ljudje kakor hipnotizirani izvajali vedno iste gibe, vedno enaka dejanja.

Nato pa je na eni steni, skozi katero si je naredil odprtino, opazil napis v čudni, tuji, a še vedno razumljivi angleščini. Takoj mu je postalo vse jasno. Zgrudil se je na kolena in zamolklo ječanje je nemočno odmevalo po prazni dvorani. Na zidu je pisalo:

CENTRALNI MUZEJ
Arheološki oddelek

Homo sapiens izpred 6000 let.

Opomba uredništva

Avtor fantastične zgodbe »Stene«, ki je prvič izšla v našem časopisu v januarski in tej številki, je Marko Hrovat, učenec IV. razreda gimnazije v Šubičevi ulici. V lanskih počitnicah je delal v oddelku za predkalkulacije PPB. Njegov oče dela v psihološki službi KS in njegov stari oče je prav tako delal v naši tovarni kot samostojni jedrar do l. 1953, ko je bil upokojen. Najbrž je to prvi primer, da so tu delale že tri generacije, čeprav tovarna ni stara niti 20 let.

treh. Zdelo se je, kot da si pes še želi klobas. Toda prihraniti smo jih morali za sorodnike. Okoli štirih so se vsi polnoštevilno zbrali.

— Ali so klobase že narejene?

— Takoj, striček, takoj.

— Meni pa dajte dve krvavici in tri pečenice — je rekla teta Mini. Odhitel sem k ženi v kuhinjo.

— Pes je videti zdrav in vesel.

— No, potem pa hitro pripravi klobase.

Naše dekline je odneslo velik pladenj klobas v jedilnico. Sorodniki so kot divjaki planili po njih. Stric Artur si je trikrat postregel, teta Mini je pospravila osem pečenic, Emilija enajst krvavic, da o tem, koliko so pojedli Gilicerovi iz Glogovi, sploh ne govorim! Vesele je bilo to pirovanje in mlaskanje z usti.

Nenadno so se odprla vrata. Naše dekline je planilo v sobo. Bila je blede in razburjena.

— Kaj se je zgodilo?

— Pes...

— Kaj?...

— Pes je mrtev.

Dekle je jokajoč odhitelo iz sobe. Poskočil sem.

— Prijatelj! — sem rekel močno prestrašen. Klobase niso bile sveže. Bile so od predvčerajšnjim. Prevarili smo vas. Svinjo smo zaklali že prej. Oprostite, toda nismo bili prepričani, če so klobase še sveže. Zato smo dali dve psu, da bi jih preizkusil. Toda pes je poginil!

— Kaj? Kako?!

— Hitro, dragi moji, vzemite kak protistrup. Samo brž!

Vsi so poskočili. Brezglavo so tekali sem in tja. Preklinjali so me in brskali po omarah, da bi našli zdravila. Goltali so razne tablete, ricinus, kavino usedlino z rumom in ne vem kaj še. Z gosjimi peresi so se ščegetali po grlu in potiskali prste v usta. Hiša se je spremenila v pravo norišnico.

Odhitel sem v kuhinjo.

— Dekle, kdaj je pes poginil?

— Minuto prej, preden sem vam prišla v sobo povedat, kaj se je zgodilo.

— Ali je zelo trpel?

— Ne. Šla sva po ulici in...

— Pes se je nenadno zgrudil mrtev?

Dekle je odkimalo z glavo.

— Ne. Stekel je čez cesto. Takrat pa je nenadno pripeljal avto in ga povozil!

(Iz srbohrvaščine prevedla B. P.)

Tudi v tehniki naša beseda

Tehniška sekcija Terminološke komisije pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, komisija za tehniško terminologijo pri Zvezi inženirjev in tehnikov Slovenije in komisija za strokovni tisk pri Zvezi inženirjev in tehnikov Slovenije je objavila v strokovnem tisku članek »Tudi v tehniki naša beseda!« Iz njega povzemamo:

Po izidu novega Slovenskega pravopisa, ki je — čeprav z ne-ljubo zadrego v začetku — prinesel pisocim bogatejšo in trdnjšo oporo za rabo besede, je tehnikom še posebej prišel na pomoč Splošni tehniški slovar, ki je v celoti izšel v prvih mesecih leta 1964. Seveda to prvo slovensko slovarsko delo iz tehnike še zdaleč ni moglo odpo-moči vsem težavam, zlasti pa ne zajeti toliko, kaj šele vsega novega, kar tehnika naših časov ustvarja dobesedno čez noč.

Jezik tehnike je prav zato še posebej izpostavljen nevarnosti, da je v njem v prvi sili marsikaj treba poimenovati po tujih vzorih, v marsičem pa celo s privzetimi tujkami, kakršne so pač skovali prvi najbolj napredni misleci s tega področja. Vrh tega je znaten del tega z definicijami določenega izrazja kodificiran v mednarodno sprejetih in za vse obveznih standardih, kar pomeni, da je tudi slovenski tehniški pisec dolžan strokovne izraze enako strogo razlikovati med seboj, če noče v izražanju zaiti v nesporazume ali zmešnjave. Tak razvoj je imel za posledico, da se je v naš tehniški jezik vrinilo mnogo kulturnih tujk, ki pa so tod ali tam sploh nepotrebne, nekatere pa še povsem izmalicene, tembolj, ker smo Slovenci v tem strokovnem jeziku šele v zadnjih nekaj desetletjih začeli hoditi svojo pot.

Vse to pa ne pomeni, da ne bi poziv Izvršnega odbora Glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije v odnosu slehernega do slovenskega jezika in njegove rabe v javnem življenju ne veljal v polni meri tudi za tehniški jezik. Vse-splošen tehniški napredek v tsnih zvezi s pridobitvami mehanizacije in avtomatizacije v raznih tehniških panogah nas sili k poglobljanju v razne nove tehnološke postopke, s katerimi se je treba seznanjati in jih veno-

mer izpopolnjevati. Nove metode dela, uvajanje novih proizvodov, njihova smotrna uporaba in razvijanje novih nam nalagajo preučevanje in prirejanje raznotere tuje literature, ki jo je treba za širok krog uporabnikov prenašati v naš materin jezik. In tu je prostrano torišče, na katerem delamo še mnogo preveč napak in posvečamo domači besedi premalo skrbi. Ni dovolj — kakor pravijo nekateri — da se le razumemo. Zavednega Slovenca vredno je samo tisto, kar je povedano tudi v ustrezni pravilni obliki — jasno in lepo.

Res je, da so tudi tehniki danes na jezikovnem področju že precej storili za primerno izražanje, toda hkrati ne smemo izgubljati izpred oči, da je še marsikje najti mnogo zastarelega, iz malomarnosti podedovanega plevla ali iz brezbržnosti privzetega tujega besedja, ki bi nam moralo biti v sramoto. Zastavimo torej tudi tehniki kar največ truda, predvsem pa odločne volje, da bomo svojemu jeziku vtisnili pečat, kakršnega zasluži kot ena prvih dobrin naše nacionalne kulture.

— Tov. Kopriva, kaj je z nalogo, ki sem vam jo zaupal v decembru?

— Kakšno nalogo?

— Saj ste si zapisali v koledar!

— A ja a a, ampak lanski koledar sem že vrgel v koš...

Nekaj vtisov iz železarne na Jesenicah

Železarna Jesenice je zaradi pomanjkanja prostora stisnjena na zelo ozek prostor. Vendar pa človeka preseneča, da so kljub stiski s prostorom vsi prehodi prosti. Zadimljenosti je malo, tudi ob slabem vremenu — v livarni! — razen pri novi 60-tonski elek-tropeči. Zdi se, da tudi oni niso mogli rešiti problema ventilacije in odvajanja dima, ki jih muči prav tako kot naše delavce v obeh livarnah. Z okrepljeno pijačo so vsi preskrbljeni, dobivajo gazirano vodo z dodatkom C in B vitamina, na vročih mestih pa še črno žitno kavo. Z osebnimi zaščitnimi sredstvi so vsi opremljeni in jih tudi uporabljajo, kajti tudi pri njih velja predpis, prav tako kot v Železarni Štore, da nadrejeni takoj odstrani z delovnega mesta vsakogar, ki ne uporablja osebnih zaščitnih sredstev; če pa jih samo odloži in ga nadrejeni pri tem zaloti, je kaznovan s 5% odtegljajem. Ker imajo samo 1.200 čelad, ki ne tehtajo niti pol kilograma, so opremlili z njimi samo tiste, ki delajo na mestih pod žerjavi. Prav tako si mora pred vstopom v obrat nade-ti čelado in delovno haljo vsak, ki ne spada v proizvodnjo, pa najsi bo to glavni direktor železar-

ne ali član kake delegacije. Isto velja v valjarni na Javorniku.

Začuda malo je poškodb.

Pri 6965 zaposlenih je bilo 1008 poškodb na delu in na poti na delo, zaradi česar je bilo izgubljenih 18489 delovnih dni; pri nas pa pri 4000 zaposlenih 838 poškodb na delu in na poti na delo z 10711 izgubljenih delovnih dni. Na 1000 zavarovancev je bilo na Jesenicah 144 poškodb, pri nas pa 209. Tam je bilo na enega zavarovanca povprečno izgubljenih 2,68 dneva, pri nas pa 2,64 dneva. Pri nas so bile poškodbe pogostejše.

Mnogo pa je tako imenovanih malih poškodb, ko poškodovanec dela naprej (ubodi, odrgnine in podobno). Teh je lani bilo okoli 30.000. Vsak najmanjši ubod ali odrgnina se mora takoj javiti bolničarju na rešilni postaji, kjer delavca zapišejo, obvežejo in vrnejo na delo. S tem zaščitijo delavca, da se mu prizna kot posledica obratne poškodbe vsaka zagnojitev, ki bi nastopila po nekaj dneh na mestu uboda ali odrgnine, na drugi strani pa ne more nihče trditi, da se je poškodoval na delu, če pride čez nekaj ur.

(D-et)

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5.800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor. — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posameznih številki v prodaji 30 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiskarska tiskarna CZP »Primorski tisk« v Kopru.